

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет лінгвістики та соціальних комунікацій
Кафедра авіаційної психології

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач випускової кафедри
_____ Помиткіна Л.В.
«__»_____ 2021 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)
ЗДОБУВАЧА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ
БАКАЛАВР

**Тема: РОЛЬ ПЕРФЕКЦІОНІЗМУ У ГОТОВНОСТІ ДО РИЗИКУ У
ЮНАЦЬКОМІ ВІЩІ**

Виконавець: Ігнатенко Дар'я Романівна

Керівник: старший викладач кафедри авіаційної психології

Гірчук Олеся Василівна

Нормоконтролер: завідувач лабораторії, викладач кафедри авіаційної психології Гордієнко К. О.

Київ - 2021 р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет лінгвістики та соціальних комунікацій
Кафедра авіаційної психології
Спеціальність 053 «Психологія»
Освітньо-професійна програма «Психологія»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Помиткіна Л.В.

«___» _____ 2021 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання дипломної роботи

Ігнатенко Дар'ї Романівни

1. Тема дипломної роботи: «Роль перфекціонізму у готовності до ризику у юнацькому віці», затверджена наказом ректора № 408/ст від 12.03.2021 р.

2. Термін виконання роботи: з 10.05.2021 до 20.06.2021

3. Вихідні дані до роботи: вибірка – 61 особа, віком від 18 до 19 років, з них 27 хлопців та 34 дівчат. У дослідженні були використані **методики**: Багатомірна шкала перфекціонізму Р. Фроста, Шкала перфекціонізму О. Лози, Методика дослідження схильності до ризику А. Шмельова, Методика діагностики ступеня готовності до ризику А. Шуберта, Методика діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса, Методика діагностики особистості на мотивацію до уникнення невдач Т. Елерса.

4. Зміст пояснювальної записки: дипломна робота складається з 79 сторінок, містить 50 використаних джерел, 15 додатків. У вступі висвітлена актуальність проблеми, ступінь її розробленості, визначені об'єкт, предмет, мета, описані методи дослідження. У першому розділі аналізуються основні підходи до визначення готовності до ризику як психологічного явища та його

зв'язку з перфекціонізмом. У другому розділі представлені організація та методи емпіричного дослідження, надається характеристика вибірки; подаються результати емпіричного дослідження та математичної статистики, практичні рекомендації. У висновках підведені підсумки виконаної роботи.

5. Перелік обов'язкового графічного (ілюстративного) матеріалу: 14 таблиць та 2 діаграми.

6. Календарний план-графік

№ п/п	Завдання	Термін виконання	Виконано
1.	Вибір теми та формулювання завдань	Вересень	
2.	Тематичний добір та аналіз наукових праць	Вересень - Жовтень	
3.	Оформлення теоретичної частини	Листопад	
4.	Методологічне обґрунтування емпіричного дослідження	Листопад	
5.	Проведення емпіричного дослідження	грудень-січень	
6.	Аналіз та інтерпретація отриманих результатів	Лютий	
7.	Оформлення дипломної роботи відповідно до ДСТУ	Березень	
8.	Подання дипломної роботи науковому керівнику	Травень	
9.	Попередній розгляд дипломної роботи	Згідно графіку	
10.	Виправлення зауважень, оформлення рецензії, відгуку наукового керівника	Червень	
11.	Подання дипломної роботи нормоконтролеру та на підпис завідувачу кафедри	За 1 день до захисту	
12.	Захист дипломної роботи	Згідно з графіком	

Дата видачі завдання: « _____ » _____ 2021 р.

Керівник дипломної роботи _____ Гірчук О.В

Завдання прийняв до виконання _____ Ігнатенко Д.Р.

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до дипломної роботи «Роль перфекціонізму у готовності до ризику у юнацькому віці»: 78 сторінок, 14 таблиць, 2 діаграми, 50 використаних джерел, 15 додатків.

ПЕРФЕКЦІОНІЗМ, ГОТОВНІСТЬ ДО РИЗИКУ, РИЗИК, ЮНАЦЬКИЙ ВІК

Об'єкт дослідження: готовність до ризику особистості.

Предмет дослідження: роль перфекціонізму у готовності до ризику у юнацькому віці.

Мета дослідження: визначити роль перфекціонізму у формуванні готовності до ризику у юнацькому віці.

Методи дослідження: теоретичні методи; психодіагностичні методики: Багатомірна шкала перфекціонізму Р. Фроста, Шкала перфекціонізму О. Лози, Методика дослідження схильності до ризику А. Шмельова, Методика діагностики ступеня готовності до ризику А. Шуберта, Методика діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса, Методика діагностики особистості на мотивацію до уникнення невдач Т. Елерса.

У результаті дослідження встановлено, що ступінь виразності перфекціонізму та особистісних стандартів діяльності пов'язані з рівнем готовності до ризику у юнацькому віці.

Матеріали проведеного дослідження стануть у нагоді для подальшого вивчення ролі перфекціонізму у готовності до ризику, і основою для майбутніх експериментальних та дослідницьких робіт у цьому напрямі. Вони можуть бути використані під час викладання курсів та спецкурсів із загальної психології та психології праці. Отримані результати можуть сприяти обізнаності HR-менеджерів під час професійного відбору фахівців для роботи в екстремальних ситуаціях.

ЗМІСТ

Вступ.....	6
Розділ I Вивчення наукової проблематики ролі перфекціонізму у готовності до ризику в психології	
1.1 Основні підходи до визначення готовності до ризику як психологічного явища.....	9
1.2 Зв'язок перфекціонізму зі страхом невдачі та тривожною чутливістю, які впливають на формування готовності до ризику.....	11
1.3 Особливості прояву готовності до ризику та перфекціонізму у юнацькому віці.....	14
Висновки до розділу I.....	15
Розділ II Емпіричне дослідження ролі перфекціонізму у готовності до ризиків у юнацькому віці	
2.1. Організація, етапи та умови проведення дослідження.....	18
2.2 Аналіз та інтерпретація групових результатів дослідження.....	21
2.3 Аналіз результатів математичної статистики.....	30
2.4 Практичні рекомендації для студентів Національної академії внутрішніх справ.....	37
Висновки до розділу II.....	40
Висновки.....	44
Список використаної літератури.....	48
Додатки.....	55

ВСТУП

Різні види професійної діяльності людини відрізняються набором тих професійно-важливих якостей, які необхідні фахівцю для виконання певної специфічної роботи. Готовність до ризику виступає як професійно необхідна якість особистості, включеної в низку сфер діяльності, зокрема професійно-специфічної. Вимоги до певного рівня вираженості готовності до ризику, як однієї з таких характеристик, притаманні не лише особам, які працюють у небезпечних та надзвичайних умовах, а й працівникам, які виконують свою роботу в умовах стресу, наприклад економістам, фінансистам та бухгалтерам. Зважаючи на те, що готовність до ризику є дещо сталою характеристикою особистості, доцільним є проведення дослідження ролі інших рис особистостей у формуванні готовності до ризику.

Актуальність. За наявності дещо різних поглядів науковців на розуміння понять «готовності до ризику» (О. Колесніченко, О. Назарова) та «перфекціонізму» (три основні підходи за О. Лозою: самовдосконалення, установка, риса особистості) та відсутності досліджень з проблеми ролі перфекціонізму у готовності до ризику, дане дослідження є досить актуальним та відповідає вимогам сьогодення.

Наукова новизна. Здійснення кореляційного аналізу багатосхарових ознак (шкал) перфекціонізму зі шкалами готовності до ризику. Встановлено роль певних характерологічних ознак перфекціонізму у формуванні готовності до ризику у юнацькому віці.

Об'єкт дослідження: готовність до ризику особистості.

Предмет дослідження: роль перфекціонізму у готовності до ризику у юнацькому віці.

Мета: визначити роль перфекціонізму у формуванні готовності до ризику у юнацькому віці.

Завдання:

1. Здійснити теоретичний аналіз психологічної літератури з вивчення наукової проблематики формування готовності до ризику.
2. Визначити зв'язок перфекціонізму із готовністю до ризику у психології.
3. Охарактеризувати особливості прояву готовності до ризику та перфекціонізму у професійній діяльності слідчих.
4. Емпірично визначити рівень вираженості готовності до ризику та перфекціонізму у респондентів.
5. Встановити зв'язок перфекціонізму та готовністю до ризику за допомогою методів математичної статистики.
6. Розробити практичні рекомендації для студентів щодо ролі перфекціонізму у готовності до ризику.

Гіпотеза: високий рівень вираженості перфекціонізму сприяє низькому рівню готовності до ризику.

Методи дослідження:

1. Метод опитування;
2. Кореляційний аналіз.
3. Регресійний аналіз.

Психодіагностичні методики:

1. Багатомірна шкала перфекціонізму Р. Фроста;
2. Шкала перфекціонізму О. Лози;
3. Методика дослідження схильності до ризику А. Шмельова;
4. Методика діагностики ступеня готовності до ризику А. Шуберта;
5. Методика діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса;
6. Методика діагностики особистості на мотивацію до уникнення невдач Т. Елерса.

Вибірка дослідження: 61 студент (27 чоловічої та 34 жіночої) 2 курсу, спеціальності «Право», вік респондентів – 18 – 19 рік. Національної академії внутрішніх справ.

Практичне значення дослідження. Матеріали проведеного емпіричного дослідження можуть бути використані під час викладання курсів та спецкурсів із загальної психології та психології праці. Отримані результати можуть сприяти обізнаності HR- менеджерів під час професійного відбору. А також бути застосовані у розробці психологічного супроводу професійної діяльності з ризиками.

РОЗДІЛ I

ВИВЧЕННЯ НАУКОВОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ РОЛІ ПЕРФЕКЦІОНІЗМУ У ГОТОВНОСТІ ДО РИЗИКУ В ПСИХОЛОГІЇ

1.1 Основні підходи до визначення готовності до ризику як психологічного явища

Психологи, досліджуючи трудову діяльність людини у небезпечних ситуаціях, виділяють дві групи понять: «ризик» і «ставлення до ризику». Ризик як певна умова невизначеності у виконанні діяльності індивіда може виступати як метою, так і мотивом активності для досягнення бажаного результату. Ризик як мета досить часто виражається у самоствердженні та безпосередньому нараженні себе на небезпеку. У той час, як ризик у формі мотиву характеризує спрямованість людини на ризиковану ситуацію для переживання гострих відчуттів. На основі цього науковець Ю. Петрова виділяє два види прояву ризику: мотивованого та немотивованого ризику [30].

Натомість поняття «відношення до ризику» використовується для характеристики особистісних ознак при ухваленні рішень та їх виконання у несприятливих ситуаціях. До даної групи понять відносять спрямованість, схильність та готовність до ризику, які є взаємопов'язаними настільки, що інколи психологам достатньо складно їх розрізнити. За О. Колесніченком «спрямованість до ризику» є більш загальним поняттям, яке стосується рис особистості, і характеризує велику кількість потреб та мотивів людини по відношенню до ризикованої ситуації [33]. Водночас «схильність до ризику» конкретизується на поведінкових особливостях, способу дій та взаємодії з об'єктом людини за несприятливих умов.

Як фактори регуляції поведінки людини в надзвичайних умовах, поняття схильності та готовності до ризику базуються на психодинамічних

властивостях людини, іншими словами на їх темпераментних особливостях. Досить часто поняття «схильність до ризику» та «готовність до ризику» поєднують та замінюють один одним, саме тому варто не лише знати визначення даних понять, а й розуміти різницю між ними. «Схильність до ризику» визначає дещо конкретні внутрішні мотиви людини відповідно до певної ситуації. Дане поняття відрізняється надмірною імпульсивністю, інколи відчайдушністю, бездумністю, недостатньою виваженістю і повною відсутністю відповідальності за скоєння певних дій та наслідків ризику. У свою чергу дослідник К. Комаров визначає «готовність до ризику» як зовнішню мотивація та здатність людини робити виважені рішення та діяти адекватно з урахуванням особистісних установок у надзвичайних ситуаціях ризику та небезпек [19]. «Готовність до ризику» також супроводжується повною відповідальністю індивіда за свої дії та їх наслідки.

Науковець В. Моторин у своєму дослідженні впливу ризику на досягнення професійного результату зазначив, що «готовність до ризику» формується завдяки специфічним особистісним та психофізіологічним (психодинамічним) якостям людини, тому дане явище не є статичним протягом всього життя, хоча й є передбачуваним [25].

Вчені О. Колесніченко та Я. Мацегора запропонували визначити «готовність до ризику» як спроможність повноцінно сприймати та обробляти інформацію, приймати рішення, регулювати зміни у ситуації ризику для задоволення власних потреб, досягнення цілей, які сприяють виходу із власної зони комфорту та випробовуванню особистих ресурсних можливостей задля їх розширення [33].

Характерною особливістю готовності до ризику є її трансформація за зміни основного виду діяльності особистості, особливо професійної діяльності. Коли особа намагається оцінити та визнати власні потреби, мотиви праці, отримані результати роботи, навички, можливості, тоді вона здатна розвинути та покращити власні професійні уміння, а також усвідомити більш конкретно свою готовність або неготовність до дій, тобто

свою здатність або нездатність працювати у певних умовах. За даної ситуації «готовність до ризику» може виступати професійно-важливою якістю під час професійного психологічного відбору для визначення професійної придатності кандидата на обрану посаду спеціалістами з підбору персоналу.

1.2 Зв'язок перфекціонізму зі страхом невдачі та тривожною чутливістю, які впливають на формування готовності до ризику

Сучасні дослідження проблеми перфекціонізму науковці (Е. Філатов, Т. Юдеева) розглядають як багатовимірну та багатшарову особистісну характеристику, яка поєднує в собі як адаптивні ознаки самовдосконалення людини, так і дезадаптивні, навіть патологічні намагання досягнення ідеалу особистістю [39, 42]. У наш час вивчення як позитивних, так і негативних аспектів (двофакторного) феномену «перфекціонізму» стає досить актуальним, звертаючи увагу саме на вплив рівня вираженості перфекціонізму на інші психічні властивості індивіда.

У науковій психології поняття «перфекціонізм» з'явилося не так давно, у 60-80-х рр. ХХ ст. Переважно даний феномен досліджувався за кордоном, основні результати наукового дослідження щодо «перфекціонізму» були отримані такими вченими, як: Д. Хамачек, Д. Барнс, Дж. Стобер, К. Отто, С. Блатт та інші. Нещодавно вивченням даного поняття почали займатися й вітчизняні науковці, а саме: Е. Ільїн [13], О. Лоза [23] та інші.

Вітчизняний психолог О. Лоза визначив три основні напрями дослідження перфекціонізму: 1) Як самовдосконалення; 2) Як установка; 3) Як риса особистості [23]. Науковці першого підходу (А. Адлер, К. Роджерс, А. Маслоу та інші) вважали, що феномен «перфекціонізму» спрямований на дослідження певного ступеня особистісних стандартів людини незалежно від можливостей та намагань індивіда реалізувати їх. За наступним напрямом «перфекціонізм як установка» (І. Гуляс, К. Хорні),

вважалося, що особистість, з достатнім рівнем перфекціонізму, сприймає все, що не відповідає її ідеалам, як неприйнятне. Представники третього підходу розглядали «перфекціонізм» як особистісну рису, яка виявляється у повсякденній практиці висування до себе вимог вищої якості виконання діяльності, ніж того потребують обставини [22].

Отже, серед сучасних визначень психологічного змісту поняття «перфекціонізм» можна виділити теоретично та емпірично опрацьовані дослідження науковцями, але близьке за змістом визначення: перфекціонізм - це багатощарова риса особистості, що характеризується надмірним прагненням індивіда до бездоганності та досконалості, що супроводжується критичною самооцінкою, стурбованістю щодо оцінок інших, високими особистісними стандартами, когнітивними та інтерперсональними відхиленнями.

Досить часто перфекціоністів характеризують як людей, що мотивовані страхом невдачі та здаються досить відчайдушними, ризиковими. За моделлю самоцінності П. Хевіта можна визначити мотивацію досягнення успіху та уникнення невдач та визначити модель поведінки притаманну перфекціоністам [47]. В межах даної моделі існують чотири типи людей: 1) Самозахисники; 2) Оптимісти; 3) Ті, що змирилися; 4) Сумлінні. Автор описує «сумлінних» як осіб, яким притаманні високі сподівання на успіх і надмірний страх невдачі. Їх поведінка зумовлена прагненням уникнути невдачі шляхом досягнення успіху надзвичайно високого рівня. Окрім того, ці особи можуть власноруч створювати причини неуспіху шляхом зволікань або заяв іншим, що вони є перфекціоністами, і їх слід зачекати та вибачити. «Сумлінним» притаманний екстремальний підхід уникнення конфлікту із сильною орієнтацією як на досягнення успіху і уникнення невдач, так і відсутності цілеспрямованої мотивації для виконання певної дії.

Також варто звернути увагу на те, що страх невдачі у перфекціоністів пов'язаний із соромом. Дослідники Д. Честер та Л. Мервін на експериментальному рівні встановили, що всеохоплюючий страх

перфекціоніста - це очікуваний сором, який супроводжується викриттям провалу [45]. Дана особливість висвітлює стурбованість щодо «Я-реального» та «Я-ідеального» особистості, тобто її самоідентичності.

Нав'язлива потреба «мати все просто так», нестримне почуття влади та боротьби з почуттям сорому перфекціоністів були описані Дж. Клібертом [48], який зазначив, що боротьба проти сорому та сумнівів яскраво проявляється у дітей, яких виховують в умовах обмеження автономії. Надмірний контроль з боку батьків є причиною виникнення тривалого почуття сорому та сумнівів у дитини. В умовах суворих правил та завищених очікувань з боку рідних, у людини виникає компульсивний невроз, що спричиняє негативні наслідки для подальшого розвитку особистої ідентичності. Роль сорому уникнення як мотиватора до поведінки з рисами перфекціонізму також розглядають як тенденцію до невпинного прагнення досягти досконалості як спроби виправити особисті недоліки і загальне почуття дефекту. Отже, що людина з наявним достатнім рівнем перфекціонізму мотивована страхом та соромом, що може неоднозначно впливати на її професійну діяльність, а також формування її готовності до ризику.

Постійне перебування у стані страху та нав'язливого страху досить неоднозначно може впливати на поведінку та психічні реакції людини. Одним з факторів адаптації індивіда з ознаками перфекціонізму до навколишнього середовища є формування готовності до раптових неочікуваних реакцій та активності, тобто дій в умовах ризику. З метою зняття психологічної напруженості перфекціоністи можуть вдаватися до прийняття дещо ризикованих рішень та дій, тому виникає гіпотеза, що особистостям з високим рівнем вираження перфекціонізму характерний високий рівень готовності до ризику.

1.3 Особливості прояву готовності до ризику та перфекціонізму у юнацькому віці

Деякі молоді люди є більш схильні до ризикованої ситуації ніж інші. О. Лоза пояснює це тим, що в анамнезі вони мали негативну та зухвалу поведінку, наприклад мали проблеми з увагою [23]. Іншою причиною може бути незрозумілість поняття ризику, тобто не усвідомлення від батьків даного феномену. Це свідчить про неможливість юнаків та дівчат усвідомлювати реальну небезпеку у тому, що вони роблять. Коли людина вважає, що її дії матимуть негативні наслідки, вона ретельніше замислюється над тим, що робить. Варто також зазначити сильний вплив з боку однолітків, коли особа робить те, що, на її думку, є «нормальним» для групи.

Досить важливим фактором розвитку готовності до ризику у юнацькому віці є професійна діяльність. Певні професії, такі як економіст, машиніст, пілот та слідчий вимагають від фахівців достатнього рівня готовності до ризику. За думкою К. Комарова, саме неналежність ступеня вираженості даної характеристики може призвести до професійної деформації особи [19].

Психологічний професійний відбір слідчих ставить достатньо високі вимоги до психологічної підготовки майбутніх фахівців, зокрема до рівня їх готовності до ризику.

У психологічній літературі існує ряд різних моделей науковців що пояснюють особливості розвитку перфекціонізму у людини, проте всі вони сходяться на тому, що дитинство та юність є ключовими періодами для розвитку перфекціонізму у житті особи. Однією з найбільш відомих моделей є теорія соціального научіння [47]. Відповідно до цієї концепції, у дітей та підлітків розвивається перфекціонізм, спостерігаючи та наслідуючи перфекціонізм батьків. Це проявляється у постійному перебуванні під впливом переконань перфекціоніста та поведінки батьків, або ідеалізуючи

своїх батьків і намагаючись бути такими ж досконалими, як вони. Інша модель - це соціальні реакції та тривожне виховання [45]. Крім того, висувуються гіпотези щодо певних батьківських стилів (наприклад, суворих та контролюючих батьків) для розвитку дітей фактор ризику представляють дезадаптивні форми перфекціонізму. Ще одна важлива модель, що має на меті пояснити, як формується перфекціонізм - модель соціальних очікувань [45]. Відповідно до цієї моделі перфекціонізм виникає як наслідок умовного схвалення батьків, пов'язаного з батьківськими очікуваннями та критикою. Діти, батьки яких мають великі сподівання і критикують своїх дітей, коли їм не вдається досягти високого рівня очікувань, є більш схильними до розвитку перфекціонізму через інтерналізацію цих очікувань та пов'язаний з ними негативної самооцінки.

Справа в тому, що самосвідомість і усвідомлення підвищення соціальних стандартів у юнацькому віці робить його періодом підвищення сприйнятливості до очікувань інших досягнень. Крім того, припускають, що різні форми перфекціонізму виникають через різні механізми. Зокрема, було запропоновано, що самоорієнтований перфекціонізм розвивається через соціальне навчання, тоді як соціально встановлений перфекціонізм розвивається завдяки механізму соціальних очікувань. Ряд якісних і кількісних досліджень дали попередні докази цього ефекту. Наприклад, Дж. Кліберт та його колеги, проводили дослідження з обдарованими студентами коледжу та обдарованими старшокласниками, і знайшли підтверджуючі докази в інтерв'ю, проведеному зі студентами, що самоорієнтований перфекціонізм виник завдяки моделюванню батьківського перфекціонізму, тоді як соціально встановлений перфекціонізм виник через високий рівень очікування батьків [48].

Висновки до розділу I

Досліджуючи ставлення до ризику у трудову діяльність людини в умовах невизначеності, науковці виділяють «спрямованість до ризику», «схильність до ризику» та «готовність до ризику», які складно диференціювати. «Спрямованість до ризику» є більш загальним поняттям, яке стосується рис особистості; «схильність до ризику» конкретизується на поведінкових особливостях та способу дій. У той час, як «готовність до ризику» визначається як зовнішня мотивація та здатність людини робити виважені рішення та діяти адекватно з урахуванням особистісних установок у надзвичайних ситуаціях ризику та небезпек у своїй трудовій діяльності.

Готовність до ризику може виступати як професійно важлива якість під час професійного психологічного відбору для визначення професійної придатності кандидата на обрану посаду спеціалістами з підбору персоналу, адже дане поняття також більш конкретно характеризує здатність або нездатність людини працювати в умовах ризику.

Проблема належності феномену «перфекціонізму» на даний час є недостатньо дослідженою, за розмаїття наукових підходів, сучасні психологи не дійшли спільної думки щодо загального визначення даного поняття, проте нами було запропоноване визначення: перфекціонізм - це багаточасова риса особистості, що характеризується надмірним прагненням індивіда до бездоганності та досконалості, що супроводжується критичною самооцінкою, стурбованістю щодо оцінок інших, високими особистісними стандартами, когнітивними та інтерперсональними відхиленнями.

Поведінка перфекціоністів досить часто обумовлена прагненням уникнути невдачі, шляхом досягнення успіху надзвичайно високого рівня. Їм притаманний екстремальний підхід уникання конфлікту із сильною орієнтацією як на досягнення успіху і уникнення невдач, так і відсутності цілеспрямованої мотивації для виконання певної дії, тому досить у часто у професійній діяльності їх постійно спонукають до дій ззовні. Одним з

факторів адаптації індивіда з ознаками перфекціонізму до навколишнього середовища є формування готовності до раптових неочікуваних реакцій та активності, тобто дій в умовах ризику. І саме визначення перфекціонізму сприяє кращому розумінню їх готовності до ризику.

Деякі молоді люди є більш схильні до ризикованої ситуації ніж інші. Психологи пояснюють це тим, що в анамнезі вони мали негативну та зухвалу поведінку, наприклад мали проблеми з увагою. Іншою причиною може бути незрозумілість поняття ризику, тобто не усвідомлення від батьків даного феномену. У психологічній літературі існує ряд різних моделей науковців що пояснюють особливості розвитку перфекціонізму у людини, проте всі вони сходяться на тому, що дитинство та юність є ключовими періодами для розвитку перфекціонізму у житті особи.

РОЗДІЛ II
ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ ПЕРФЕКЦІОНІЗМУ У
ГОТОВНОСТІ ДО РИЗИКУ У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

2.1. Організація, етапи та умови проведення дослідження

Після проведення ґрунтовного теоретичного огляду літератури, окреслення основних підходів до даної наукової проблеми, ми переходимо до власне проведення емпіричного дослідження. Дослідження проводилося в декілька етапів. Основним завданням дослідження на психодіагностичному етапі було проведення дослідження на вибірці, збирання фактичних даних за допомогою методик. У другому розділі представлені методики, які були використані під час проведення дослідження. На емпіричному рівні наше дослідження складалося з таких етапів:

1 етап – підбір психодіагностичних методик для дослідження ролі перфекціонізму у готовності до ризику у юнацькому віці;

2 етап – проведення тестування респондентів та обробка отриманих результатів;

3 етап – якісний та кількісний аналіз отриманих результатів за кожною методикою;

5 етап – за допомогою кореляційного аналізу встановлення зв'язку між шкалами перфекціонізму та готовності до ризику;

6 етап – інтерпретація отриманих результатів;

7 етап - розроблення практичні рекомендацій для молоді щодо ролі перфекціонізму у готовності до ризику;

8 етап - формулювання загальних висновків.

Дослідження проводилось на базі вищого навчального закладу м. Києва Національної академії внутрішніх справ. У ньому взяли участь 61 студент 2 курсу, спеціальності право.

Мета дослідження полягає у встановленні зв'язку перфекціонізму з готовністю до ризику у юнацькому віці.

За для встановлення зв'язку перфекціонізму з готовністю до ризику були використані стандартизовані психологічні методики:

1. Багатомірна шкала перфекціонізму Р. Фроста;
2. Шкала перфекціонізму О. Лози;
3. Методика дослідження схильності до ризику А. Шмельова;
4. Методика діагностики ступеня готовності до ризику А. Шуберта;
5. Методика діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса;
6. Методика діагностики особистості на мотивацію до уникнення невдач Т. Елерса.

Для математичної обробки отриманих результатів був застосований критерій Колмогорова-Смірнова (для встановлення типу розподілу даних).

«Багатомірна шкала перфекціонізму» (скорочено FMPS) розроблена групою британських учених Р. Фростом, П. Мартеном, К. Лахартом та Р. Роземблером у 1990 році. Адаптацією даної методики займалися В.А. Ясна, С.Н. Єніколопов та К.Ф. Новгородова. Опитувальник визначає перфекціонізм як зв'язок надмірно високих стандартів та самокритики, що проявляється у підвищеній тривозі. Дана методика складається з 35 тверджень, за якими респондент має оцінити ступінь своєї згоди чи незгоди з кожним пунктом, використовуючи п'ятибальну шкалу відповідей. В опитувальнику наявні 6 шкал, серед яких: «особисті стандарти», «організованість», «занепокоєність помилками», «сумніви у власних діях», «батьківські очікування» та «батьківський критика», які відповідають компонентам перфекціонізму концепції Р. Фроста [46].

«Шкала перфекціонізму» розроблена в рамках дисертаційного дослідження «Особливості перфекціонізму як особистісної риси державних службовців» О. Лози. На думку науковця перфекціонізм виражається у прагненні досягти ідеалу у різних сферах людської життєдіяльності, що може набувати як конструктивної, так і деструктивної форми вираження.

Опитувальник складається з 38 тверджень, за якими необхідно оцінити ступінь своєї згоди чи незгоди за шестибальною системою. Методика визначає два компоненти перфекціонізму: «особистісні стандарти» та «поляризація мислення», які можуть бути адресовані собі та іншим (адресації «Я» та «Інші») і виявлятися у сфері індивідуальної діяльності та в міжособистісних стосунках. На основі отриманих результатів О. Лоза пропонує розглядати два рівні (високий і низький) вираженості особистісних стандартів та поляризації мислення, як складових перфекціонізму і чотири його форми: гіперперфекціонізм, конструктивний перфекціонізм, деструктивний перфекціонізм і гіпоперфекціонізм [23].

Методика дослідження схильності до ризику А. Шмельова призначена для оцінки загального рівня схильності до ризику особистості. Опитувальник містить 50 тверджень на які респондент має дати відповіді «так» або «ні». Для отримання показнику величини схильності до ризику як риси характеру, отримані результати від респондентів підраховуються за кількістю збігів знаків відповідей «згоди-незгоди» на твердження шкали схильності до ризику. Також наявна шкала щирості для встановлення достовірності результатів тестування [35].

Методика «Діагностика ступеня готовності до ризику» А. Шуберта створена для оцінки ступеня готовності здійснити зазначені дії. Опитувальник складається з 25 тверджень, які респондент має оцінити за схемою від «2» до «-2». Позитивні відповіді свідчать про готовність до ризику. Усі показники тест додаються. Значення тесту: від -50 до +50 балів. За результатами обробки даних визначається рівень готовності до ризику респондентів [38].

Методика діагностики особистості на мотивацію до успіху та
Методика діагностики особистості на мотивацію до уникнення невдач
Т. Елерса призначені для встановлення ступеню орієнтації людини на успіх та мотивації до уникнення невдач. Методика діагностики особистості на мотивацію до успіху складається з 41 твердження, на кожному з яких

респондент має дати відповідь «так» або «ні». Обробка результатів за даною методикою здійснюється згідно з ключем. За отриманим показником можна визначити рівень мотивації до успіху. Методика діагностики особистості на мотивацію до уникнення невдач складається зі слів, які розміщені у 30 рядів, по 3 слова у кожному ряді. В кожному рядку респонденту необхідно обрати прикметник, який якнайкраще його характеризує. Під час обробки даних використовується ключ, за результатами методики можна встановити рівень мотивації до уникнення невдач [38].

Для більшої ефективності результати методики діагностики особистості на мотивацію до успіху та методики діагностики особистості на мотивацію до уникнення невдач Т. Елерса варто аналізувати з результатами методики «Діагностика ступеня готовності до ризику» А. Шуберта.

2.2 Аналіз та інтерпретація групових результатів дослідження

Спочатку, ми визначили рівень вираженості компонентів перфекціонізму у респондентів. Для цього нами були використані такі методики: «Багатомірна шкала перфекціонізму» Р. Фроста та «Шкала перфекціонізму» О. Лози.

За результатами респондентів за методикою «Багатомірна шкала перфекціонізму» Р. Фроста, була створена таблиця з груповими результатами вибірки (табл. 2.2.1):

Таблиця 2.2.1

Груповий розподіл показників за шкалами методики «Багатомірна шкала перфекціонізму» (Р. Фроста), n=61

№	Шкали	Низький рівень	Середній рівень	Високий рівень	
1	Занепокоєність помилками	К-сть респондентів	37	15	9
		%	60,7	24,5	14,8
2	Особистісні стандарти	К-сть респондентів	13	24	24
		%	21,3	39,35	39,35
3	Батьківські очікування	К-сть респондентів	21	18	22
		%	34,4	29,5	36,1
4	Батьківська критика	К-сть респондентів	41	13	7
		%	67,2	21,3	11,5
5	Сумніви у власний діях	К-сть респондентів	31	27	3
		%	50,8	44,3	4,9
6	Організованість	К-сть респондентів	9	22	30
		%	14,8	36,0	49,2
Загальний показник перфекціонізму		К-сть респондентів	34	24	3
		%	55,7	39,4	4,9

Для наочного представлення результатів, на рисунку 2.2.1 графічно відобразимо відсоток вираженості отриманих результатів респондентів за всіма шкалами:

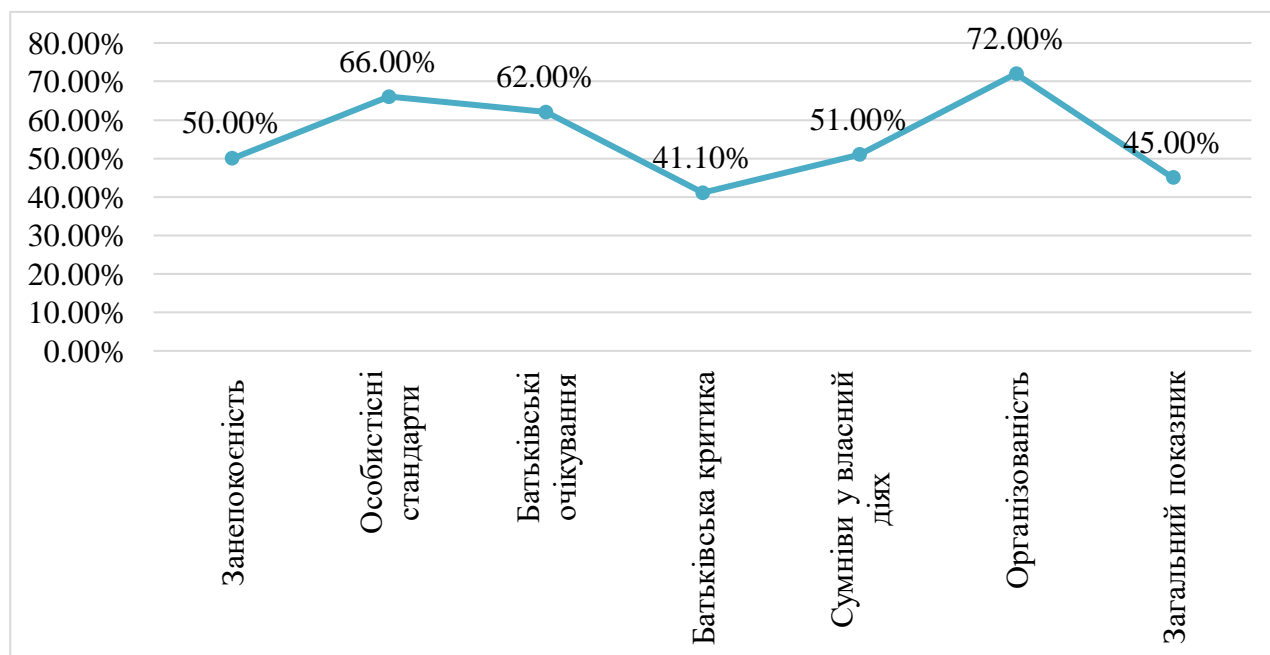

Рисунок 2.2.1. Розподіл групових відсотків вираженості показників шкал за методикою «Багатомірна шкала перфекціонізму» Р. Фроста

За результатами дослідження в учасників дослідження найбільш вираженими є показники «організованість», «особистісні стандарти» та «батьківські очікування»:

За шкалою **«організованість»** у респондентів наявний переважно високий 49,2% (30 осіб) та середній 36,0% (22 особи) рівні. Це свідчить, що для респондентів достатньо важливо є дотримання порядку та організованості. Під час другого року навчання респонденти вже звикли значною мірою діяти чітко, злагоджено та дисципліновано, що відповідає їх професійно важливим якостям у майбутній професійній діяльності.

У респондентів наявний середній 39,35% (24 особи) та високий рівні 39,35% (24 особи) вираженості за шкалою **«особистісні стандарти»**, що свідчить про їх схильність висувати надмірно високі стандарти у поєднанні з надмірною важливістю відповідності цим стандартам.

Варто зазначити, що за шкалою **«батьківські очікування»** респондентам характерні неоднорідні результати, так низький рівень за даним показником у 34,4% (21 особа), середній – у 29,5% (18 осіб), а високий – у 36,1% (22 осіб). Можна зробити висновок, що сприйняття батьків респондентами як таких, що мають дуже високі очікування відрізняється у групі, стилі виховання та особливості взаємодії у сім'ї є індивідуальними для кожного респондента.

Найменш вираженим серед респондентів є показник шкали **«батьківська критика»**: у респондентів переважно низький рівень 67,2% (31 особа) вираженості за даною шкалою. Можна вважати, що учасники дослідження не сприймають батьків як таких, що надмірно критикують, хоча рівень батьківських очікувань у респондентів є достатньо різним.

Загальний показник перфекціонізму у респондентів переважно на низькому рівні 55,7% (34 особи), що свідчить про відсутність поєднання непомірно високих стандартів зі схильністю до надмірно критичних оцінок поведінки у даної групи респондентів.

За методикою «Шкала перфекціонізму» (О. Лози) була створена таблиця з груповими результатами вибірки (табл. 2.2.2):

Таблиця 2.2.2

Групові середні показники за шкалами методики «Шкала перфекціонізму» (О. Лози)

Особистісні стандарти				Поляризація мислення	
Особистісні стандарти діяльності		Особистісні стандарти стосунків			
Я	Інші	Я	Інші	Я	Інші
24,08	18,31	24,10	32,67	17,18	28,74

На основі отриманих результатів усі отримані показники розділяються на два рівні (високий і низький) вираженості особистісних стандартів та поляризації мислення, як складових перфекціонізму. Отримані результати представлені у таблиці 2.2.3:

Таблиця 2.2.3

Груповий розподіл показників за шкалами методики «Шкала перфекціонізму» О. Лози, n=61

№	Шкали	Високий рівень	Низький рівень	
1	Особистісні стандарти	К-сть респондентів	58	3
		%	95	5
2	Поляризація мислення	К-сть респондентів	42	19
		%	68,9	31,1

За результатами встановленого групового розподілу ми визначили форми перфекціонізму на основі особистісних стандартів та поляризації мислення як його структурних компонентів, отримані результати зобразили у таблиці 2.2.4:

Таблиця 2.2.4

**Груповий розподіл показників за формами перфекціонізму
методики «Шкала перфекціонізму» (О. Лози), n=61**

№	Форми перфекціонізму	К-сть респондентів	%
1	Гіперперфекціонізм	21	34,4
2	Конструктивний перфекціонізм	28	45,9
3	Деструктивний перфекціонізм	0	0
4	Гіпоперфекціонізм	12	19,7

Для наочного представлення результатів, на рисунку 2.2.2 графічно відобразимо отримані дані:

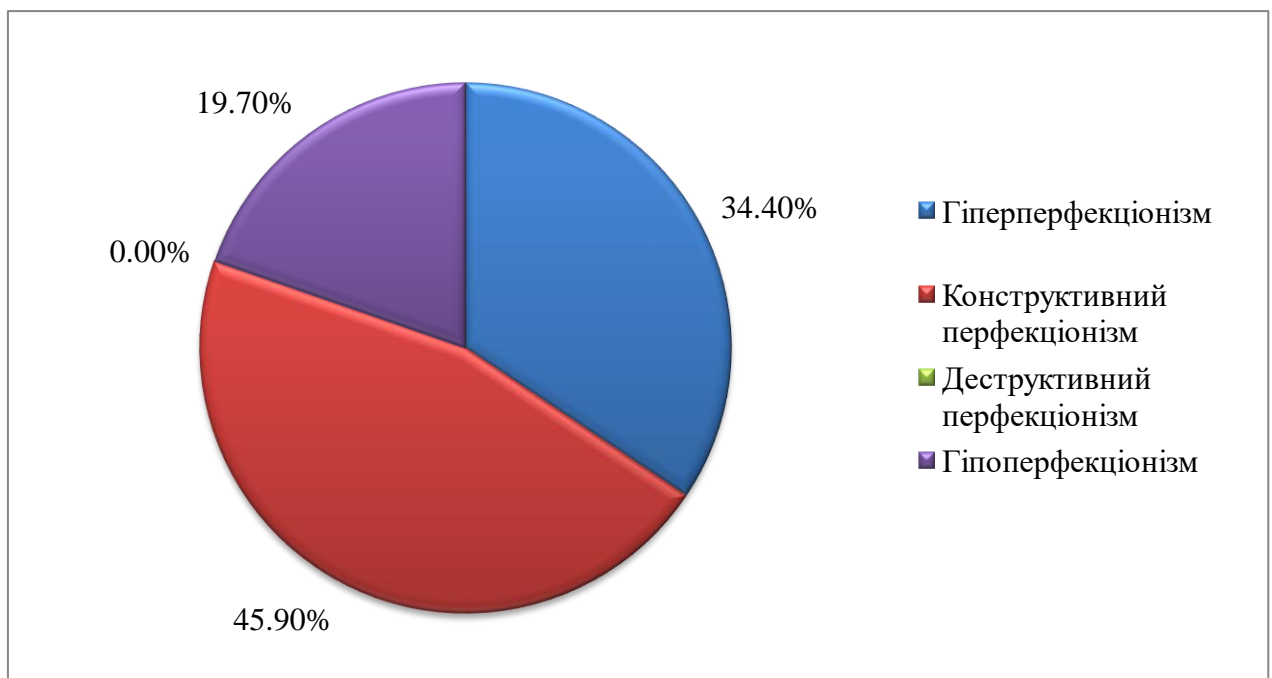

Рисунок 2.2.2. Розподіл групових середніх показників форм перфекціонізму за методикою «Шкала перфекціонізму» (О. Лози).

Отже, за результатами групових показників ми встановили, що у групі найбільше респондентів з формою «конструктивний перфекціонізм» 45,9% (28 осіб) та «гіперперфекціонізм» 34,4% (21 особа), також є незначна частина респондентів з формою «гіпоперфекціонізм» 19,7% (12 осіб), така форма

перфекціонізм як «деструктивний перфекціонізм» не була встановлена у респондентів дослідження. Отримані результати свідчать про те, що:

Частині групі учасників дослідження 459% (28 осіб) притаманний **конструктивний перфекціонізм**, що характеризується високим рівнем особистісних стандартів та низьким рівнем поляризації мислення. Таке сполучення сприяє досягненню успіху та задоволеності результатами своєї діяльності й міжособистісних стосунків, що в остаточному вигляді позначається на відчутті особистісної гармонії та благополуччя. Особи цього рівня вміють формулювати досяжні цілі та коригувати їх залежно від ситуації, при цьому допускають можливість як успіху, так і неуспіху, але зберігають оптимізм та позитивний настрій. Рівень високих стандартів, як і в осіб попередньої форми, сприяє відповідальності та прагненню до саморозвитку, звідси адекватна самооцінка. У свою чергу, поляризація не заважає прояву терпимості в сприйнятті дійсності, оптимістичному погляді на неї та задоволеності життям.

Така форма як «**гіперперфекціонізм**» характеризує частину респондентів 34,4% (21 особа) як осіб, що вирізняються високими показниками як особистісних стандартів, так і поляризованого мислення. Це означає, що за такої комбінації вони характеризуватимуться завищеними прагненнями досконалості, постановкою надто високих цілей, неможливістю отримати задоволення від виконаної роботи. При цьому надмірно витрачають власний ресурс, постійно перероблюючи й без того гарно виконану роботу, що призводить до виснаження, вигорання та можливої невротизації. Через прагнення до високих стандартів особи з такою формою перфекціонізму демонструють високу відповідальність і намагання постійно розвиватися, щоб досягти ідеального образу себе. Проте виражена поляризація мислення провокуватиме занадто жорстку оцінку себе і дійсності, що виявлятиметься в недостатньо високій самооцінці, нетолерантності, відносно песимістичному погляді на життя та помірній задоволеності ним.

У той час як 12 особам (19,7%) характерна форма «гіперперфекціонізму», що свідчить про їх низький рівень особистісних стандартів та поляризацію мислення. Дані особи є нонперфекціоністами, тобто взагалі не мають або мають слабо виражені перфекціоністичні домагання. Це може призводити до легковажного ставлення до роботи, наявності помилок та невідповідності результатів діяльності, а також до необов'язковості та безвідповідальності в стосунках. Разом з тим, через досить толерантне ставлення до себе й інших, вони можуть бути цілком задоволені собою, вважати себе досить розвиненими та мати високу самооцінку, вирізняючись досить позитивним сприйняттям життя.

Варто зазначити, що така форма перфекціонізму як «**деструктивний перфекціонізм**» не була встановлена у досліджуваних, отже така несприятлива форма перфекціонізму, якій характерна система оцінювання і яка обмежується двома протилежними полюсами – дуже добре і дуже погано не є сприятливою для майбутніх працівників правоохоронної діяльності та не відповідає їх професійно важливим якостям.

Для встановлення рівня схильності до ризику учасників дослідження ми використали методику дослідження схильності до ризику (А. Шмельова), отримані результати були представлені у таблиці 2.2.5:

Таблиця 2.2.5

Груповий розподіл показників за шкалою методики дослідження схильності до ризику (А. Шмельова), n=61

Шкала		Низький рівень	Середній рівень	Високий рівень
Схильність до ризику	К-сть респондентів	2	35	24
	%	3,3	57,4	39,3

За результатами обробки даних ми встановили, що респондентам притаманний середній 57,4% (35 осіб) та високий 39,3% (24 особи) рівня схильності до ризику. Респонденти схильні до дій у ризикових ситуаціях, що

сприяє їхній активній залученості до несприятливих та стресових ситуаціях, проте учасники дослідження не схильні до авантюризму та невідконтрольним діям у невизначених обставинах.

За методикою «Діагностика ступеня готовності до ризику» А. Шуберта була створена таблиця з груповими результатами вибірки (табл. 2.2.6):

Таблиця 2.2.6

Груповий розподіл показників за шкалою «Діагностика ступеня готовності до ризику» (А. Шуберта), n=61

Шкала		Низький рівень	Середній рівень	Високий рівень
Готовність до ризику	К-сть респондентів	3	43	15
	%	4,9	70,5	24,6

За результатами обробки даних було встановлено, що учасникам дослідження переважно притаманний середній (70,5%, 43 особи) ступінь готовності до ризику з тенденцією до високого. Даний показник свідчить про високу можливість учасників дослідження протистояти різним загрозам з боку навколишнього середовища та помірну готовність до здійснення деяких ризикованих дій. Також у невизначених ситуаціях респонденти зможуть адекватно сприймати ситуацію та ухвалювати необхідні рішення. За методика діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса була створена таблиця з груповими результатами вибірки (табл. 2.2.7):

Таблиця 2.2.7

Груповий розподіл показників за шкалою методики діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса, n=61

Шкала		Низький рівень	Середній рівень	Високий рівень	Надто Високий
Мотивація до успіху	К-сть респондентів	4	21	18	18
	%	6,6	34,4	29,5	29,5

За результатами обробки даних було встановлено, що учасникам дослідження переважно притаманний середній (34.4%, 21 особа), високий (29,5%, 18 осіб) та надто високий рівень (29,5% 18 осіб) мотивації до успіху. Даний результат свідчить про відсутність страху ризикувати та скованості у діях. Учасники дослідження схильні орієнтуватися на власні сили, гнучко і наполегливо добиватися поставленої мети. Проте результати дослідження мають тенденцію до високого та надто високого рівня що може спричинити надмірну самокритичність до власних можливостей респондентів. У результаті при надмірній мотивації до успіху людина може втрачати віру в те, що вона досягне бажаного.

Для дослідження мотивації до уникнення невдач була використана методика діагностики особистості на мотивацію до уникнення невдач Т. Елерса, групові результати вибірки представлену у таблиці 2.2.8:

Таблиця 2.2.8

Груповий розподіл показників за шкалою методики діагностики особистості на мотивацію до уникнення невдач Т. Елерса, n=61

Шкала		Низький рівень	Середній рівень	Високий рівень	Дуже Високий
Мотивація до уникнення невдач	К-сть респондентів	3	22	30	6
	%	5	36	49,2	9,8

За результатами обробки даних було встановлено, що учасникам дослідження переважно притаманний високий (49,2%, 30 осіб) та середній (36%, 22 особи) рівень мотивації до уникнення невдач. Можна вважати, що учасникам дослідження притаманний високий рівень намагання до уникнення невдач у життєвих ситуаціях, пов'язаних з оцінкою результатів її діяльності іншими людьми. Варто також зазначити за високого рівня мотивації до уникнення невдач рівень готовності до ризику є середнім, свідчить про налаштованість респондентів на досягнення поставленої мети та адекватність дій у несприятливих ситуаціях.

2.3 Аналіз результатів математичної статистики

Для встановлення зв'язку перфекціонізму з готовністю до ризику у юнацькому віці, ми використали кореляційний аналіз. Перевірка типу розподілу даних за допомогою критерію Колмогорова-Смірнова показала, що змінні розподілились згідно з нормальним розподілом ($p < 0,05$), тому застосовуємо коефіцієнт кореляції Пірсона (див. додаток І).

За кореляційним аналізом шкал методики «Багатомірна шкала перфекціонізму» Р. Фроста і методики діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса були створені таблиці з результатами респондентів.

Для зручності, отримані результати кореляції між шкалами «занепокоєність помилками», «особистісні стандарти» та «загальний показник перфекціонізму» за методикою «Багатомірна шкала перфекціонізму» Р. Фроста і шкалою «мотивація до успіху» методики діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса представимо у таблиці 2.3.1.

Таблиця 2.3.1

Кореляційні зв'язки між шкалами «занепокоєність помилками», «особистісні стандарти» та «загальний показник перфекціонізму» за методикою «Багатомірна шкала перфекціонізму» Р. Фроста і шкалою «мотивація до успіху» методики діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса

За критерієм Пірсона		Багатомірна шкала перфекціонізму» Р. Фроста		
		Занепокоєність помилками	Особистісні стандарти	Загальний показник перфекціонізму
Мотивація до успіху за Т. Елерсом	Показник кореляції	0,281*	0,375**	0,257*
	Показник значимості	0,028	0,003	0,046

Отже, можна вважати, що «мотивація до успіху» і шкали «занепокоєність помилками», «особистісні стандарти» та «загальний показник перфекціонізму» пов'язані між собою. Кореляція значима на для шкал «занепокоєність помилками» на рівні 0,028, «особистісні стандарти» - 0,003, «загальний показник перфекціонізму» - 0,046. Чим вищий ступінь вираженості мотивації до успіху особистості, тим більший рівень занепокоєності послідами, особистих стандартів та загального рівня перфекціонізму у неї. Можна зробити висновок, що людина, яка орієнтується на активність, досягнення результату, здатна до ризику має також схильність висувати надмірно високі стандарти у поєднанні з надмірною важливістю відповідності цим стандартам. Люди з високим рівнем мотивації до успіху є більш схильними до перфекціонізму, а саме високих стандартів зі схильністю до надмірно критичних оцінок власної поведінки, що проявляється у підвищеній тривозі, зумовленій помилками та невпевненістю у власній діяльності та переконаннях

Отримані результати кореляції між шкалами методики «Шкала перфекціонізму О. Лози» і шкалами методики дослідження схильності до ризику А. Шмельова оформимо у таблиці 2.3.2

Таблиця 2.3.2

Кореляційні зв'язки між шкалою «особистісні стандарти» за методикою «Шкала перфекціонізму О. Лози» і шкалою «схильність до ризику» методики дослідження схильності до ризику А. Шмельова

За критерієм Пірсона		Шкала перфекціонізму О. Лози		
		Особистісні стандарти діяльності		Загальний показник особистісних стандартів
		Я	Інші	
Методики дослідження схильності до ризику А. Шмельова	Показник кореляції	-0,321*	-,0375**	-0,278*
	Показник значимості	0,012	0,003	0,030

Отже, можна вважати, що «схильність до ризику» і шкали «особистісні стандарти діяльності» (я, інші) та «загальний показник особистісних стандартів» пов'язані між собою в оберненому зв'язку. Кореляція значима на для шкал «особистісні стандарти»: «я» на рівні 0,012, «інші» - 0,003, «загальний показник особистісних стандартів» - 0,030 Чим вищий ступінь вираженості схильності до ризику у особистості, тим нижчий рівень особистісних стандартів діяльності у неї. Можна зробити висновок, що за відсутності прагнення до високих стандартів виконання своєї роботи та встановлення недосяжних цілей, людина більш схильна до гнучкості, частій зміні свого основного виду діяльності та адаптації до нових умов невизначеності. За відсутності вираженості перфекціоністичних домагань людині набагато легше ухвалити рішення в стресових ситуаціях. Варто також зазначити, що свобода від певних стандартів може сприяти авантюризму.

Згідно з результатами кореляції шкал методики «Шкала перфекціонізму О. Лози» і шкал методики «Діагностика ступеня готовності до ризику» А.Шуберта створимо таблицю 2.3.3.

Таблиця 2.3.3

Кореляційні зв'язки між шкалами «особистісні стандарти діяльності» та «загальний показник особистісних стандартів» за методикою «Шкала перфекціонізму О. Лози» і шкали «готовність до ризику» методики «Діагностика ступеня готовності до ризику» А. Шуберта

За критерієм Пірсона		Шкала перфекціонізму О. Лози		
		Особистісні стандарти діяльності		Загальний показник особистісних стандартів
		Я	Інші	
Діагностика ступеня готовності до ризику А. Шуберта	Показник кореляції	-0,0431**	-0,481**	-0,360**
	Показник значимості	0,001	0,000	0,004

Отже, можна вважати, що «готовність до ризику» і шкали «особистісні стандарти діяльності» (я, інші) та «загальний показник особистісних стандартів» пов'язані між собою в оберненому зв'язку. Кореляція значима на для шкал «особистісні стандарти»: «я» на рівні 0,001, «інші» - 0,000, «загальний показник особистісних стандартів» - 0,004 Чим вищий ступінь вираженості готовності до ризику у особистості, тим нижчий рівень особистісних стандартів діяльності у неї. Можна зробити висновок, що наявність певних чітких стандартів поведінки фахівця, а особливо працівника правоохоронної діяльності, унеможлиблює поведінку, яка буде виходити за рамки даної діяльності, і, в свою чергу, наражатися на ризик у ситуації невизначеності. Незнання певних правил та стандартів діяльності може призвести до не контролюючих дій з боку працівників та, іноді, навіть авантюризму та свідомому намагання наражаєння на небезпеку. У студентів 2 курсу за відсутності повного опанування особистісних стандартів діяльності у професії слідчого, наявний високий рівень готовності до ризику.

Згідно з результатами кореляції шкал методики «Шкала перфекціонізму» О. Лози та шкалами методики діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса створимо таблицю 2.3.4.

Таблиця 2.3.4

Кореляційні зв'язки між шкалами «особистісні стандарти діяльності», «поляризація мислення» та шкалою «мотивація до успіху» методики діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса

За критерієм Пірсона		Шкала перфекціонізму О. Лози		
		Особистісні стандарти діяльності		Поляризація мислення
		Я	Інші	Я
Мотивація до успіху за Т. Елерсом	Показник кореляції	0,461**	0,271*	0,337**
	Показник значимості	0,000	0,035	0,008

Отже, можна вважати, що «мотивація до успіху» і шкали «особистісні стандарти діяльності» (я, інші) та «поляризація мислення» (я) пов'язані між собою. Кореляція значима на для шкал «особистісні стандарти»: «я» на рівні 0,000, «інші» - 0,035; «поляризація мислення» - «я» - 0,008. Чим вищий ступінь вираженості мотивації до успіху в особистості, тим вищий рівень особистісних стандартів діяльності та поляризації мислення у неї. Сукупність цілей, потреб і мотивів, які стимулюють людину прагнути до досягнення цілей у всіх сферах життєдіяльності і бути активною в їх досягненні свідчить про наявність високих особистісних стандартів діяльності особистості. Зі збільшенням рівня мотивації до успіху, збільшується й часта зміна власного настрою та емоційного стану. Від тривоги до апатії та виснаження. Завищені прагнення досконалості, наявність недосяжних цілей можуть сприяти вигоранню та неможливості виконання своєї роботи. Дана тенденція може сприяти різкому збільшенню ступеню перфекціонізму, що суттєво заважатиме професійній роботі слідчих.

Для перевірки ролі перфекціонізму у готовності до ризику у юнацькому віці впливу ми вирішили здійснити регресійний аналіз. Для проведення даної математичної статистики ми скористалися шкалами методик «Шкала перфекціонізму» О. Лози та «Діагностика ступеня готовності до ризику» А. Шуберта.

В якості залежної змінної виступає шкала «форми перфекціонізму», а в якості незалежної – «ступінь готовності до ризику». Проміжні результати дисперсійного аналізу були представлені у таблиці 2.3.5:

Таблиця 2.3.5

Дисперсійний аналіз залежної та незалежної змінних

Модель		Сума квадратів	ст.св.	Середній квадрат	F	Знч.
1	Регресія	,961	1	,961	1,846	0,079 ^b
	Залишок	30,711	59	,521		
	Всього	31,672	60			

За результатами дисперсійного аналізу ми можемо зробити висновок, що значимість на рівні 0,079, отже ми можемо продовжувати дослідження за допомогою регресійного аналізу. Отримані результати регресійного аналізу були представлені у таблиці 2.3.6:

Таблиця 2.3.6

Регресійний аналіз залежної та незалежної змінних

Модель		Нестандартизовані коефіцієнти		Стандартизовані коефіцієнти	t	Знч.
		B	Стд. Похибка	Бета		
1	Константа	2,175	0,095		22,989	,000
	Готовність до ризику	-,006	0,005	-0,374	-1,359	0,079

Для перевірки ролі перфекціонізму у готовності до ризику у юнацькому віці, ми аналізуємо дані за стандартизованих коефіцієнтів, що дорівнює -0,374, що свідчить про наявний обернений зв'язок ступеня перфекціонізму і готовності до ризику. Також значимість регресії на рівні 0,000, що свідчить про наявність зв'язку перфекціонізму і готовності до ризику.

Ми встановили, що зі зміною рівня вираженості перфекціонізму від гіпоперфекціонізму та конструктивного перфекціонізму до гіперперфекціонізму ступінь готовності до ризику зменшується. Це можна пояснити наявністю у гіперперфекціоністів достатньо високих вимог та цілей, які вже заздалегідь заплановані, і тому відсутності моментів імпровізації, відсутності плану згідно якого необхідно діяти. Разом з високим рівнем тривожності та невдоволення собою особа не може свідомо ризикувати, адже її мета – тримати все під контролем. Готовність до ризику у даних осіб зазвичай не досить виражена.

Натомість люди з конструктивним перфекціонізмом та гіпоперфекціонізмом схильні до адекватної оцінки ситуації, своїх власних

сил для досягнення цілі. Зазвичай такі люди відкриті для нових ідей та прагнуть пізнати якомога більше не обмежуючи себе лише обов'язками. Саме тому дані форми перфекціонізму мають більш виражений ступінь готовності до ризику – вони готові діяти в умовах ризику. Високий рівень особистісних стандартів сприяє розвитку їх відповідальності, що у свій час гарантує адекватну поведінку у стресових ситуаціях, відсутність альтруїстичних намірів.

2.4 Практичні рекомендації для студентів Національної академії внутрішніх справ

Нами були розроблені практичні рекомендації для студентів, що навчаються за спеціальністю «Право» Національної академії внутрішніх справ і які в майбутньому працюватимуть слідчими в умовах невизначеності. Дані рекомендації мають сприяти усвідомленню ролі їх особистісного рівня перфекціонізму на готовність до ризику, що є професійно важливою якістю їх професійної діяльності. Рекомендації були оформлені у вигляді брошури (див. додаток Й).

Беручи до уваги індивідуальні особливості вираження перфекціонізму та особливості майбутньої професійної діяльності, ми визначили ряд показників (проявів, які можуть впливати на професійну модель поведінки фахівця). А також пункти-рекомендації для зменшення рівня поляризації мислення у студентів та збільшення ступеня їх особистісних стандартів. Серед проявів, які можуть негативно вплинути на професійну діяльність слідчих ми виділили такі:

1. Фільтрація

Концентрація тільки на негативних (тривожних, образливих і дратівливих) сторонах ситуації, які витісняють її позитивні моменти і відкидають попередній позитивний досвід сприяє зменшенню професійної

здатності слідчих до адекватної та раціональної оцінки ситуації. Діючи в умовах ризику важливо концентруватися на фактах та результатах, що сприяє вираженню готовності до дій у ситуаціях невизначеності.

2. Поляризація

Чорно-біле бачення світу, в якому всі речі і явища бувають хорошими чи поганими, прекрасними або жахливими, і в якому немає місця для компромісів і напівтонів, наявність тільки крайнощів призводить до жахливих наслідків. Для успішного професійного розвитку слідчого йому важливо бути схильним до оцінки кожної дрібниці, бути чуйним. Готовність до ризику проявляється у намаганні віднайти істинну, що неможливо за високого рівня поляризації думок.

3. Надузagalення

Невиправдані узагальнюючі висновки через події негативного випадку які колись сталися з подальшим приклеюванням негативних ярликів на всі події і явища. Дане ставлення призведе до несправжньої впевненості у власних силах та неможливості розгледіти інші сторони. Дане явище призводить до відсутності готовності людини до ризикових ситуаціях та адекватних діях.

4. Катастрофізація

Постійне очікування найгірших і найжахливіших сценаріїв розвитку подій. Сприяє високому рівню тривожності та неможливості людини діяти впевнено та згідно правил у стресових ситуаціях. Паніка лише заважає фахівцю у його роботі активно виконувати поставлені завдання.

5. Непереносимість дискомфортих ситуацій

Нетерпимість неприємних станів, що призводить до уникнення дискомфортих ситуацій призводить до професійної некомпетентності слідчого. Саме готовність до несприятливих ситуацій формує прагнення до активних дій та досягнення поставлених задач. Людина не може передбачити усі можливі варіанти вирішення ситуації, а тим паче, контролювати їх. Саме тому така здатність є небажаною у діяльності слідчого.

Студентам були запропоновані відеоматеріали подій, які потребували аналізу, характеристики, оцінки. Під час перегляду студенти зосереджували увагу на деталі та фіксували аналіз ситуації.

Для зниження рівня визначених показників, були застосовані наступні техніки.

1. По кожній ситуації, намагатися розглядати її з урахуванням обставин, умов, психологічного портрету учасників, бути уважними до деталей. Не допускати створення «шаблонного сприйняття ситуації».

2. Не допускати формування полярних меж «біле-чорне». Через аналіз ситуації, врахування всіх факторів розширював спектр оціночних суджень.

3. Застосування техніки «стоп негативні думки». У разі виникнення негативних, тривожних думок, студенти намагалися фіксувати увагу на деталях, прогнозуванні різних стратегій вирішення ситуацій, не зосереджуючись лише на найгіршому прогнозі.

Висновки до розділу II

У дослідженні взяли участь 61 респондент, які навчаються за спеціальністю «право». Серед них 27 осіб чоловічої статі і 34 жіночої. Кожен респондент пройшов 6 методик.

За методикою «**Багатомірна шкала перфекціонізму**» Р. Фроста в учасників дослідження найбільш вираженими є показники «організованість» 49,2% (30 осіб), «особистісні стандарти» 39,35% (24 особи) та «батьківські очікування» 36,1% (22 осіб), що свідчить про для респондентів достатньо важливим є дотримання порядку та організованості, вони вже звикли значною мірою діяти чітко, злагоджено та дисципліновано, що відповідає їх професійно важливим якостям у майбутній професійній діяльності. Також вони схильні висувати надмірно високі стандарти у поєднанні з надмірною важливістю відповідності цим стандартам. Сприйняття батьків респондентами як таких, що мають дуже високі очікування відрізняється у групі, стилі виховання та особливості взаємодії у сім'ї є індивідуальними для кожного респондента.

За методикою «**Шкала перфекціонізму**» О. Лози ми встановили, що у групі найбільше респондентів з формою «конструктивний перфекціонізм» 45,9% (28 осіб) та «гіперперфекціонізм» 34,4% (21 особа), також є незначна частина респондентів з формою «гіпоперфекціонізм» 19,7% (12 осіб), така форма перфекціонізм як «деструктивний перфекціонізм» не була встановлена у респондентів дослідження.

За результатами обробки даних методики «**Методика дослідження схильності до ризику**» А. Шмельова, ми встановили, що респондентам притаманний середній 57,4% (35 осіб) та високий 39,3% (24 особи) рівня схильності до ризику. Респонденти схильні до дій у ризикових ситуаціях, що сприяє їхній активній залученості до несприятливих та стресових ситуаціях, проте учасники дослідження не схильні до авантюризму та непідконтрольним діям у невизначених обставинах.

За методикою «**Діагностика ступеня готовності до ризику**» А. Шуберта було встановлено, що учасникам дослідження переважно притаманний середній 70,5% (43 особи) ступінь готовності до ризику з тенденцією до високого. Даний показник свідчить про високу можливість учасників дослідження протистояти різним загрозам з боку навколишнього середовища та помірна готовність до здійснення деяких ризикованих дій. Також у невизначених ситуаціях респонденти зможуть адекватно сприймати ситуацію та ухвалювати необхідні рішення.

За методикою «**Методика діагностики особистості на мотивацію до успіху**» Т. Елерса було встановлено, що учасникам дослідження переважно притаманний середній 34,4% (21 особа), високий 29,5% (18 осіб) та надто високий рівень 29,5% (18 осіб) мотивації до успіху. Даний результат свідчить про відсутність страху ризикувати та скованості у діях. Учасники дослідження схильні орієнтуватися на власні сили, гнучко і наполегливо добиватися поставленої мети. Проте результати дослідження мають тенденцію до високого та надто високого рівня що може спричиняти надмірну самокритичність до власних можливостей респондентів. У результаті при надмірній мотивації до успіху людина може втрачати віру в те, що вона досягне бажаного.

За результатами методики «**Діагностики особистості на мотивацію до уникнення невдач**» Т. Елерса встановлено, що учасникам дослідження переважно притаманний високий 49,2% (30 осіб) та середній 36% (22 особи) рівень мотивації до уникнення невдач. Можна вважати, що учасникам дослідження притаманний високий рівень намагання до уникнення невдач у життєвих ситуаціях, пов'язаних з оцінкою результатів її діяльності іншими людьми. Варто також зазначити за високого рівня мотивації до уникнення невдач рівень готовності до ризику є середнім, свідчить про налаштованість респондентів на досягнення поставленої мети та адекватність дій у несприятливих ситуаціях.

Для встановлення зв'язку перфекціонізму з готовність до ризику у юнацькому віці, ми використали кореляційний аналіз. Перевірка типу розподілу даних за допомогою критерію Колмогорова-Смірнова показала, що змінні розподілились згідно з нормальним розподілом ($p < 0,05$), тому застосовуємо коефіцієнт кореляції Пірсона.

Ми встановили, що «мотивація до успіху» і шкали «занепокоєність помилками», «особистісні стандарти» та «загальний показник перфекціонізму» пов'язані між собою. Кореляція значима на для шкал «занепокоєність помилками» на рівні 0,028, «особистісні стандарти» - 0,003, «загальний показник перфекціонізму» - 0,046. Чим вищий ступінь вираженості мотивації до успіху особистості, тим більший рівень занепокоєності послідами, особистих стандартів та загального рівня перфекціонізму у неї.

Також «схильність до ризику» і шкали «особистісні стандарти діяльності» (я, інші) та «загальний показник особистісних стандартів» пов'язані між собою в оберненому зв'язку. Кореляція значима на для шкал «особистісні стандарти»: «я» на рівні 0,012, «інші» - 0,003, «загальний показник особистісних стандартів» - 0,030 Чим вищий ступінь вираженості схильності до ризику у особистості, тим нижчий рівень особистісних стандартів діяльності у неї.

Шкала «готовність до ризику» і шкали «особистісні стандарти діяльності» (я, інші) та «загальний показник особистісних стандартів» пов'язані між собою в оберненому зв'язку. Кореляція значима на для шкал «особистісні стандарти»: «я» на рівні 0,001, «інші» - 0,000, «загальний показник особистісних стандартів» - 0,004 Чим вищий ступінь вираженості готовності до ризику у особистості, тим нижчий рівень особистісних стандартів діяльності у неї.

Шкала «мотивація до успіху» і шкали «особистісні стандарти діяльності» (я, інші) та «поляризація мислення» (я) пов'язані між собою.

Кореляція значима на для шкал «особистісні стандарти»: «я» на рівні 0,000, «інші» - 0,035; «поляризація мислення» - «я» - 0,008. Чим вищий ступінь вираженості мотивації до успіху в особистості, тим вищий рівень особистісних стандартів діяльності та поляризації мислення у неї.

Для перевірки ролі перфекціонізму у готовності до ризику у юнацькому віці впливу ми вирішили здійснити регресійний аналіз. Для проведення даної математичної статистики ми скористалися шкалами методик «Шкала перфекціонізму» О. Лози та «Діагностика ступеня готовності до ризику» А. Шуберта. В якості залежної змінної виступає шкала «форми перфекціонізму», а в якості незалежної – «ступінь готовності до ризику».

Для перевірки ролі перфекціонізму у готовності до ризику у юнацькому віці, ми аналізуємо дані за стандартизованих коефіцієнтів, що дорівнює - 0,374, що свідчить про наявний обернений зв'язок ступеня перфекціонізму і готовності до ризику. Також значимість регресії на рівні 0,000, що свідчить про наявність зв'язку перфекціонізму і готовності до ризику.

Ми встановили, що зі зміною рівня вираженості перфекціонізму від гіперперфекціонізму та конструктивного перфекціонізму до гіперперфекціонізму ступінь готовності до ризику зменшується.

Були розроблені практичні рекомендації для студентів, що навчаються за спеціальністю «право» Національної академії внутрішніх справ і які в майбутньому працюватимуть слідчими в умовах невизначеності. Дані рекомендації мають сприяти усвідомленню ролі їх особистісного рівня перфекціонізму на готовність до ризику, що є професійно-важливою якістю їх професійної діяльності. Рекомендації були оформлені у вигляді брошури.

ВИСНОВКИ

Отже, за результатами проведеного дослідження ролі перфекціонізму у готовності до ризику у юнацькому віці ми встановили наступні особливості:

1. У наукових працях зарубіжних та вітчизняних науковців поняття «готовність до ризику» визначається як зовнішня мотивація та здатність людини робити виважені рішення та діяти адекватно з урахуванням особистісних установок у надзвичайних ситуаціях ризику та небезпек у своїй трудовій діяльності. Готовність до ризику може виступати як професійно важлива якість під час професійного психологічного відбору для визначення професійної придатності кандидата на обрану посаду спеціалістами з підбору персоналу, адже дане поняття також більш конкретно характеризує здатність або нездатність людини працювати в умовах ризику.

2. Поведінка перфекціоністів досить часто обумовлена прагненням уникнути невдачі, шляхом досягнення успіху надзвичайно високого рівня. Їм притаманний екстремальний підхід уникання конфлікту із сильною орієнтацією як на досягнення успіху і уникнення невдач, так і відсутності цілеспрямованої мотивації для виконання певної дії, тому досить часто у професійній діяльності їх постійно спонукають до дій ззовні. Одним з факторів адаптації індивіда з ознаками перфекціонізму до навколишнього середовища є формування готовності до раптових неочікуваних реакцій та активності, тобто дій в умовах ризику. І саме визначення перфекціонізму сприяє кращому розумінню їх готовності до ризику.

3. Деякі молоді люди є більш схильні до ризикованої ситуації ніж інші. Психологи пояснюють це тим, що в анамнезі вони мали негативну та зухвалу поведінку, наприклад мали проблеми з увагою. Іншою причиною може бути нерозуміння “ризиків”, неусвідомленість наслідків (батьки не приділяли уваги та не надавали пояснення тим діям дитини, які містили ризику). У психологічній літературі існує ряд різних моделей, які визначають науковці, які пояснюють особливості розвитку перфекціонізму у людини,

проте всі вони сходяться на тому, що дитинство та юність є ключовими періодами для розвитку перфекціонізму у житті особи.

4. Було організовано емпіричне дослідження, участь у якому брали 61 студент (27 чоловічої та 34 жіночої) 2 курсу, вік 18-19 років, спеціальності право, Національної академії внутрішніх справ.

5. В учасників дослідження найбільш вираженими є показники «організованість» 49,2% (30 осіб), «особистісні стандарти» 39,35%, (24 особи) та «батьківські очікування» 36,1% (22 осіб), що свідчить про для респондентів достатньо важливим є дотримання порядку та організованості, вони вже звикли значною мірою діяти чітко, злагоджено та дисципліновано, що відповідає їх професійно важливим якостям у майбутній професійній діяльності. У групі найбільше респондентів з формою «конструктивний перфекціонізм» 45,9% (28 осіб) та «гіперперфекціонізм» 34,4% (21 особа), також є незначна частина респондентів з формою «гіпоперфекціонізм» 19,7% (12 осіб), така форма перфекціонізм як «деструктивний перфекціонізм» не була встановлена у респондентів дослідження. Респондентам притаманний середній 57,4% (35 осіб) та високий 39,3% (24 особи) рівні схильності до ризику. Також учасникам дослідження переважно притаманний середній 70,5% (43 особи) ступінь готовності до ризику з тенденцією до високого. Даний показник свідчить про високу можливість учасників дослідження протистояти різним загрозам з боку навколишнього середовища та помірна готовність до здійснення деяких ризикованих дій. Також у невизначених ситуаціях респонденти зможуть адекватно сприймати ситуацію та ухвалювати необхідні рішення. Респондентам переважно притаманний середній 34,4%, (21 особа), високий 29,5% (18 осіб) та надто високий рівень 29,5% (18 осіб) мотивації до успіху і високий 49,2% (30 осіб) та середній 36% (22 особи) рівні мотивації до уникнення невдач.

6. За кореляційним аналізом встановлено:

чим вищий ступінь вираженості мотивації до успіху особистості, тим більший рівень занепокоєності посилками, особистих стандартів та загального рівня перфекціонізму у неї;

чим вищий ступінь вираженості схильності до ризику у особистості, тим нижчий рівень особистісних стандартів діяльності у неї;

чим вищий ступінь вираженості готовності до ризику у особистості, тим нижчий рівень особистісних стандартів діяльності у неї;

чим вищий ступінь вираженості мотивації до успіху в особистості, тим вищий рівень особистісних стандартів діяльності та поляризації мислення у неї.

7. Для встановлення ролі (впливу) перфекціонізму на готовність до ризику у юнацькому віці здійснено регресійний аналіз. За стандартизованого коефіцієнту, що дорівнює $-0,374$, можна зробити висновок про наявний оберненого зв'язку ступеня перфекціонізму і готовності до ризику. Також значимість регресії на рівні $0,000$, що свідчить про наявність зв'язку перфекціонізму і готовності до ризику. Ми встановили, що зі зміною рівня вираженості перфекціонізму від гіпоперфекціонізму та конструктивного перфекціонізму до гіперперфекціонізму ступінь готовності до ризику зменшується.

8. Були розроблені практичні рекомендації для студентів, що навчаються за спеціальністю «право» Національної академії внутрішніх справ і які в майбутньому працюватимуть слідчими в умовах невизначеності. Дані рекомендації мають сприяти усвідомленню ролі їх особистісного рівня перфекціонізму на готовність до ризику, що є професійно важливою якістю їх професійної діяльності. Рекомендації були оформлені у вигляді брошури.

Отже, роль перфекціонізму у готовності до ризику у юнацькому віці. Зі зміною рівня вираженості перфекціонізму від гіпоперфекціонізму та конструктивного перфекціонізму до гіперперфекціонізму ступінь готовності до ризику зменшується. Це можна пояснити наявністю у

гіперперфекціоністів достатньо високих вимог та цілей, які вже заздалегідь заплановані, і тому відсутності моментів імпровізації, відсутності плану згідно якого необхідно діяти. Разом з високим рівнем тривожності та невдоволення собою особа не може свідомо ризикувати, адже її мета – тримати все під контролем. Готовність до ризику у даних осіб зазвичай не досить виражена. Натомість люди з конструктивним перфекціонізмом та гіпоперфекціонізмом схильні до адекватної оцінки ситуації, своїх власних сил для досягнення цілі. Зазвичай такі люди відкриті для нових ідей та прагнуть пізнати якомога більше не обмежуючи себе лише обов'язками. Саме тому дані форми перфекціонізму мають більш виражений ступінь готовності до ризику – вони готові діяти в умовах ризику. Високий рівень особистісних стандартів сприяє розвитку їх відповідальності, що у свій час гарантує адекватну поведінку у стресових ситуаціях, відсутність альтруїстичних намірів.

Також нами були підтверджені гіпотези: зі збільшенням показнику перфекціонізму рівень готовності до ризику зменшується.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Автоматизований психодіагностичний комплекс визначення професійної придатності кандидатів на військову службу у внутрішні війська МВС України і навчання у вищих військових навчальних закладах МВС України [Текст] / І.В. Воробйова, І.І. Приходько, С.Т. Полторака та ін.. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2012. – 297 с.
2. Абсалямова, Л.М. Психологічні особливості розвитку готовності до ризику у підлітковому віці [Текст] : автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. / Л.М. Абсалямова ; Харківський національний педагогічний ун-т імені Г.С. Сковороди. – Харків, 2009. – 39 с.
3. Андросюк В. Г. Психологія екстремальної поведінки : навч.-метод. комплекс / В. Г. Андросюк. – Київ, 2015. – 54с.
4. Анцупов А. Я. Как избавиться от стресса / А. Я. Анцупов // Научнопопулярное издание. – М. : Мысль, 2015. – 10 с
5. Беззубов, Д. До поняття ризику в діяльності органів виконавчої влади України (правоохоронний аспект) [Електронний ресурс] / Д. Беззубов // Вісник Академії управління МВС, 2010. – № 1(13). – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ucnavs_2010_1\(13\)_5.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ucnavs_2010_1(13)_5.pdf).
6. Безродний, А. (2019). Схильність до ризику як особистісна особливість обдарованої дитини (гендерний аспект). Збірник наукових праць «Проблеми сучасної психології», (11). <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2011-11.%p>
7. Билиця, А.Я. Основні ознаки поняття виправданого ризику [Електронний ресурс] / А.Я. Билиця // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України, 2009. – Вип. 21. – Режим доступу : httpnbuv.gov.ua/j-pdf/arvchzu_2009_21_26.pdf.
8. Гаранян Н. Г. Перфекционизм, депрессия и тревога / Гаранян Н. Г., Холмогорова А.Б., Юдеева Т. Ю. // Московский психотерапевтический журнал. — 2001. — № 4. — С. 18—49.

9. Гаранян Н.Г. Психологические модели перфекционизма / Н.Г. Гаранян // Вопросы психологии. – 2009. – № 5. – С. 74–83.

10. Гаранян, Н. Г., Андрусенко Д. А., Хломов И. Д.. Перфекционизм как фактор студенческой дезадаптации. Психологическая наука и образование. 2009. № 14(1). С. 72-81. Грубі Т.В. Адаптація психодіагностичної методики «Велика тривимірна шкала перфекціонізму». Організаційна психологія. Економічна психологія, 2018. №2. С. 24-34.

11. Данилевич Л. А. Перфекціонізм як особистісний чинник академічної обдарованості студентів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.01 «Загальна психологія, історія психології» / Л. А. Данилевич. — Київ, 2010. — 20 с.

12. Жебрун, Я.О. Особенности социально - психологической адаптации студентов, склонных к перфекционизму / Я.О. Жебрун // Вестник Бурятского ун-та. – 2010. – №5. – С. 36–38.

13. Ильин, Е.П. Психология риска / Е.П. Ильин – СПб, 2012. – 288 с.

14. Карамушка Л.М. Діагностичний інструментарій визначення перфекціонізму особистості / Л. М. Карамушка, Т.В. Грубі // Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць Ін-ту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – 2016. – Том I : Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія. – Вип. 45. – С. 35–40.

15. Карамушка Л. М., Бондарчук О. І., Грубі Т. В. Діагностика перфекціонізму та трудоголізму особистості: психологічний практикум / Л. М. Карамушка, О. І. Бондарчук, Т. В. Грубі. – Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2018. – 64 с.

16. Кленова, М.А. Социально-психологическая адаптация молодежи и склонность к риску [Текст] / М.А. Кленова // Известия Саратовского университета. [Новая серия. Философия. Психология. Педагогика]. – 2010. – Т. 10, вып. 3. – С. 79-82.

17. Коваль, І.А. «Готовність до ризику як комплексний механізм зменшення внутрішньої напруги у соматичних хворих». Збірник наукових

праць «Проблеми сучасної психології», no. 12 (Березень 28, 2019). дата звернення Травень 24, 2021. <http://vnv.asv.gov.ua/index.php/2227-6246/article/view/161180>.

18. Комаров, О.В. Митний ризик як ключовий елемент механізму державного ризик-менеджменту в митній галузі [Електронний ресурс] / О.В. Комаров // Вісник Академії митної служби України. Сер. : Державне управління, 2011. – № 2. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vamcudu_2011_2_32.pdf

19. Комаров, К.Э. Психологическая подготовка к действиям в условиях повышенного риска [Текст] : учебно-методическое пособие для специалистов, занимающихся подготовкой подразделений МО, ФСБ, МВД, МЧС, Минюста России / К.Э. Комаров. – М., 2002. – 97 с.

20. Ландрева К. С. Перфекционистская самопрезентация образа «Я» в общении / К. С. Ландрева // Современная психология: материалы междунар. заоч. науч. конф. (г. Пермь, июнь 2012 г.). — Пермь : Меркурий, 2012. — С. 51—55.

21. Левинцова, Н.С. Некоторые структурные особенности готовности к риску, связанные с порогом активности и личностными качествами сотрудников полиции [Текст] / Н.С. Левинцова // Вестник Бурятского государственного университета, 2014. – Вып. 5 : Психология, социальная работа. – С. 48-51.

22. Лоза О.О. Моделі перфекціонізму та методики його діагностики / О.О.Лоза // Вісник Дніпропетровського університету економіки та права імені 61 Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». – 2011. – № 1(1). – С. 122–125.

23. Лоза О.О. Особливості перфекціонізму як особистісної риси державних службовців: дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.01 «Загальна психологія; історія психології» / Лоза О.О. – К, 2015 . – 216 с

24. Львов, В.М. Основные факторы, определяющие готовность к риску лиц, принимающих решения / В.М. Львов, О.А. Бурова, Н.Л. Шлыкова // Проблемы психологии и эргономики, 2003. – Вып. 1. – С.18-20.
25. Моторин, В.Б. Риск в профессиональной деятельности: основные факторы и особенности проявления [Текст] : монография / В.Б. Моторин. – СПб. : СПбУ МВД России, 2002. – 240 с.
26. Назарова, О.М. Психологическая готовность спасателей к риску [Текст] / О.М. Назарова, М.К. Сайфетдинова // Молодой ученый, 2015. – №7. – С. 685-688.
27. Нечепоренко О.П., Разина М.В. Гендерные особенности типологии ответственности и перфекционизма. Вестник Омского университета. Серия «Психология», 2012. №2. - С. 18-23.
28. Павлова В. С. Перфекціонізм як психологічний феномен / В. С. Павлова // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Психологічні науки. - 2013. - Т. 2, Вип. 10. - С. 242-246. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdups_2013_2_10_48
29. Пашукова Т. И., Допира А. И., Дьяконов Г. В. Психологические исследования. Практикум по общей психологии: Учеб. пособие. — М.: Изд-во «Институт практической психологии», 1996. – 127 с.
30. Петрова, Ю.В. Стресс и готовность к риску сотрудников МЧС [Текст] / Ю.В. Петрова, Н.В. Жигинас // Вестник ТГПУ, 2014. – №1 (142). – С.52-55.
31. Подоляка, А. Правоохоронна діяльність і правоохоронні органи [Електроний ресурс] / А. Подоляка // Журнал «Віче», 2009. – № 18. – Режим доступу : <http://www.viche.info/journal/1643>.
32. Подшивайлов Ф. М. Соотношение мотивации достижения успеха и мотивации избегания неудач: от биполярности в теории к квадриполярности на практике. Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. – К.:

Вид-во «Фенікс», 2014. – Т. XII. Психологія творчості. – Вип. 20. – С. 284–293

33. Психологічна готовність до ризику військовослужбовців Національної гвардії України: [Текст] : монографія / О.С. Колесніченко, Я.В. Мацегора, І.І. Приходько та ін. – Х.: Національна академія НГУ, 2017. – с. 210-318 .

34. Психологічний аналіз феномену перфекціонізму: підходи до визначення : зб. наук. пр. / [авт. тексту О.О. Лоза]. — К. : Інститут психології ім. Г.С. Костюка АПН України, 2009. — С. 213—221.

35. Райгородский Д.Я. (редактор-составитель). Практическая психодиагностика. Методики и тесты. Учебное пособие. — Самара: Издательский Дом «БАХРАХ», 1998. - С. 630-632.

36. Розов, В.І. Психологічна підготовка до діяльності в умовах професійного стресу [Текст] / В.І. Розов // Психопрофілактична робота з персоналом: теоретичні та організаційно-практичні питання. – К.: КНУВС, 2007. – С. 72–81.

37. Солонкина О. В., Рамендик Д. М. Высшее профессиональное образование. Психодиагностика в социально-культурном сервисе и туризме. Учеб. пособие. — М.: Издательский центр «Академия», 2004. –224 с

38. Столяренко Л.Д. Основы психологии Практикум. — 7-е издание. — Ростов-на-Дону: Феникс, 2006. — 704 с.

39. Филатова Е.А. Психологические особенности идеального Я личности при пассивном перфекционизме : дис. на соискание науч. степени канд. психол. наук : спец. 19.00.01. «Общая психология, психология личности, история психологии» / Е.А.Филатова. – М., 2016. – 146 с.

40. Хлонь, О.М. Психологічні особливості професійного ризику працівників кримінальної поліції [Текст] : автореферат... канд. психологічних наук, спец.: 19.00.06 / О.М Хлонь. – К. : Нац. акад. внутрішніх справ, 2011. - 19 с.

41. Чепурна, Г. Л. Соціально-психологічні особливості перфекціонізму молоді: дис... на здобуття наук. ступеня канд. психолог. наук : спец. 19.00.05 – «Соціальна психологія, психологія соціальної роботи» психологія» / Чепурна Ганна Леонідівна. – Київ 2012. – 213 с..

42. Юдеева Т. Ю. Перфекционизм как личностный фактор депрессивных и тревожных расстройств: Дисс. ... канд. психол. наук / Татьяна Юрьевна Юдеева. – М, 2007. – 275 с.

43. Ясная В. А. Перфекционизм: история изучения и современное состояние проблемы / В. А. Ясная, С. Е. Еникополов // Вопросы психологии. — 2007. — № 4. — С. 157—167.

44. Byrnes J. Gender Differences in Risk Taking: a Meta-analysis / J. Byrnes, D. C. Miller, W. D. Schafer. // Psychological Bulletin. – 1999. – No. 125/ – P. 367–383

45. Chester, D. S., Merwin, L. M., & DeWall, C. N. (2015). Maladaptive perfectionism's link to aggression and self-harm: Emotion regulation as a mechanism. *Aggressive Behavior*, 41(5), p. 443–454.

46. Frost, R. The dimension of perfectionism / Frost R., P. Marten, C. Lahart, R. Rosenblate // *Cognitive Therapy and Research*. – 1990. – # 14. – P. 449–468.

47. Hewitt, P.L. The Multidimensional Perfectionism Scale: Development and validation / P.L Hewitt, G.L. Flett // *Canad. Psychol.* – 1989. – V. 30. – P. 103–109.

48. Klibert, J., Lamis, D. A., Naufel, K., Yancey, A. T., & Lohr, S. (2015). Associations between perfectionism and generalized anxiety: Examining cognitive schemas and gender. *Journal of Rational-Emotive Cognitive Behavioral Therapy*, 33, p. 160–178.

49. Perfectionism: A Relational Approach to Conceptualization, Assessment, and Treatment. Paul L. Hewitt, Gordon L. Flett, and Samuel F. Mikail. Copyright. - 2017. 366 p.

50. Richardson, C. M. E., Rice, K. G., & Devine, D. P. (2014). Perfectionism, emotion regulation, and the cortisol stress response. *Journal of Counseling Psychology*, 61(1), p.110–118.

ДОДАТКИ

**Індивідуальні показники респондентів за методикою «Багатомірна
шкала перфекціонізму» Р. Фроста**

№	Вік	Стать	Курс	Занепокоєність помилок	Особисті стандарти	Батьківські очікування	Батьківська критика	Сумніви у власній діяльності	Організованість	Загальний показник
1	18	Чоловік	2	29	29	17	6	12	29	93
2	18	Жінка	2	35	32	15	10	15	28	107
3	18	Жінка	2	20	24	17	7	15	21	83
4	18	Чоловік	2	14	17	8	4	7	14	50
5	18	Жінка	2	22	29	18	4	7	26	80
6	18	Чоловік	2	18	27	20	12	11	16	88
7	19	Чоловік	2	16	22	21	5	5	24	69
8	19	Чоловік	2	27	30	20	9	14	26	100
9	18	Жінка	2	22	23	7	4	10	27	66
10	18	Чоловік	2	25	32	22	8	9	19	96
11	18	Жінка	2	15	21	7	4	6	24	53
12	19	Жінка	2	45	35	23	16	20	30	139
13	19	Чоловік	2	27	30	20	8	14	26	99
14	19	Жінка	2	12	19	11	10	6	18	58
15	18	Чоловік	2	11	13	11	4	6	20	45
16	18	Чоловік	2	17	8	6	5	8	6	44
17	19	Жінка	2	38	23	17	13	15	24	106
18	19	Жінка	2	28	23	11	4	8	20	74
19	19	Жінка	2	14	13	23	19	7	23	76
20	20	Жінка	2	22	16	14	9	10	13	71
21	18	Чоловік	2	29	29	17	6	12	29	93
22	18	Жінка	2	35	32	15	10	15	28	107
23	18	Жінка	2	20	24	17	7	15	21	83
24	18	Чоловік	2	14	17	8	4	7	14	50
25	18	Жінка	2	22	29	18	4	7	26	80
26	18	Чоловік	2	18	27	20	12	11	16	88
27	19	Чоловік	2	16	22	21	5	5	24	69
28	19	Чоловік	2	27	30	20	9	14	26	100
29	18	Жінка	2	22	23	7	4	10	27	66
30	18	Чоловік	2	25	32	22	8	9	19	96
31	18	Жінка	2	15	21	7	4	6	24	53
32	19	Жінка	2	45	35	23	16	20	30	139
33	19	Чоловік	2	27	30	20	8	14	26	99

34	19	Жінка	2	12	19	11	10	6	18	58
35	18	Чоловік	2	11	13	11	4	6	20	45
36	18	Чоловік	2	17	8	6	5	8	6	44
37	19	Жінка	2	38	23	17	13	15	24	106
38	19	Жінка	2	28	23	11	4	8	20	74
39	19	Жінка	2	14	13	23	19	7	23	76
40	20	Жінка	2	22	16	14	9	10	13	71
41	18	Чоловік	2	29	29	17	6	12	29	93
42	18	Жінка	2	35	32	15	10	15	28	107
43	18	Жінка	2	20	24	17	7	15	21	83
44	18	Чоловік	2	14	17	8	4	7	14	50
45	18	Жінка	2	22	29	18	4	7	26	80
46	18	Чоловік	2	18	27	20	12	11	16	88
47	19	Чоловік	2	16	22	21	5	5	24	69
48	19	Чоловік	2	27	30	20	9	14	26	100
49	18	Жінка	2	22	23	7	4	10	27	66
50	18	Чоловік	2	25	32	22	8	9	19	96
51	18	Жінка	2	15	21	7	4	6	24	53
52	19	Жінка	2	45	35	23	16	20	30	139
53	19	Чоловік	2	27	30	20	8	14	26	99
54	19	Жінка	2	12	19	11	10	6	18	58
55	18	Чоловік	2	11	13	11	4	6	20	45
56	18	Чоловік	2	17	8	6	5	8	6	44
57	19	Жінка	2	38	23	17	13	15	24	106
58	19	Жінка	2	28	23	11	4	8	20	74
59	19	Жінка	2	14	13	23	19	7	23	76
60	20	Жінка	2	22	16	14	9	10	13	71
61	19	Жінка	2	14	13	23	19	7	23	76

**Індивідуальні показники респондентів за методикою «Шкала
перфекціонізму» О. Лози**

				Особистісні стандарти					Поляризація мислення		
№	Вік	Стать	Курс	Я	Інші	Я	Інші	Загальний показник	Я	Інші	Загальний показник
1	18	Чоловік	2	25	20	30	42	117	19	29	48
2	18	Жінка	2	32	24	32	41	129	22	25	47
3	18	Жінка	2	21	15	26	33	95	17	33	50
4	18	Чоловік	2	23	20	24	39	106	22	34	56
5	18	Жінка	2	34	22	35	44	135	23	37	60
6	18	Чоловік	2	28	21	22	27	98	11	24	35
7	19	Чоловік	2	20	20	28	37	105	15	28	43
8	19	Чоловік	2	31	24	32	39	126	26	36	62
9	18	Жінка	2	22	20	27	25	94	8	15	23
10	18	Чоловік	2	35	23	19	32	109	19	30	49
11	18	Жінка	2	22	13	17	26	78	8	26	34
12	19	Жінка	2	30	24	36	38	128	32	46	78
13	19	Чоловік	2	31	24	32	39	126	26	36	62
14	19	Жінка	2	31	17	18	36	102	12	34	46
15	18	Чоловік	2	6	4	6	8	24	6	8	14
16	18	Чоловік	2	27	19	20	25	91	14	29	43
17	19	Жінка	2	24	19	23	37	103	23	29	52
18	19	Жінка	2	25	18	14	22	79	17	27	44
19	19	Жінка	2	8	13	27	43	91	13	28	41
20	20	Жінка	2	12	8	13	17	50	12	21	33
21	18	Чоловік	2	25	20	30	42	117	19	29	48
22	18	Жінка	2	32	24	32	41	129	22	25	47
23	18	Жінка	2	21	15	26	33	95	17	33	50
24	18	Чоловік	2	23	20	24	39	106	22	34	56
25	18	Жінка	2	34	22	35	44	135	23	37	60
26	18	Чоловік	2	28	21	22	27	98	11	24	35
27	19	Чоловік	2	20	20	28	37	105	15	28	43
28	19	Чоловік	2	31	24	32	39	126	26	36	62
29	18	Жінка	2	22	20	27	25	94	8	15	23
30	18	Чоловік	2	35	23	19	32	109	19	30	49
31	18	Жінка	2	22	13	17	26	78	8	26	34
32	19	Жінка	2	30	24	36	38	128	32	46	78
33	19	Чоловік	2	31	24	32	39	126	26	36	62

34	19	Жінка	2	31	17	18	36	102	12	34	46
35	18	Чоловік	2	6	4	6	8	24	6	8	14
36	18	Чоловік	2	27	19	20	25	91	14	29	43
37	19	Жінка	2	24	19	23	37	103	23	29	52
38	19	Жінка	2	25	18	14	22	79	17	27	44
39	19	Жінка	2	8	13	27	43	91	13	28	41
40	20	Жінка	2	12	8	13	17	50	12	21	33
41	18	Чоловік	2	25	20	30	42	117	19	29	48
42	18	Жінка	2	32	24	32	41	129	22	25	47
43	18	Жінка	2	21	15	26	33	95	17	33	50
44	18	Чоловік	2	23	20	24	39	106	22	34	56
45	18	Жінка	2	34	22	35	44	135	23	37	60
46	18	Чоловік	2	28	21	22	27	98	11	24	35
47	19	Чоловік	2	20	20	28	37	105	15	28	43
48	19	Чоловік	2	31	24	32	39	126	26	36	62
49	18	Жінка	2	22	20	27	25	94	8	15	23
50	18	Чоловік	2	35	23	19	32	109	19	30	49
51	18	Жінка	2	22	13	17	26	78	8	26	34
52	19	Жінка	2	30	24	36	38	128	32	46	78
53	19	Чоловік	2	31	24	32	39	126	26	36	62
54	19	Жінка	2	31	17	18	36	102	12	34	46
55	18	Чоловік	2	6	4	6	8	24	6	8	14
56	18	Чоловік	2	27	19	20	25	91	14	29	43
57	19	Жінка	2	24	19	23	37	103	23	29	52
58	19	Жінка	2	25	18	14	22	79	17	27	44
59	19	Жінка	2	8	13	27	43	91	13	28	41
60	20	Жінка	2	12	8	13	17	50	12	21	33
61	19	Жінка	2	8	13	27	43	91	13	28	41

**Індивідуальні показники респондентів за методикою дослідження
схильності до ризику А. Шмельова**

№	Вік	Стать	Курс	Схильність до ризику	Шкала щирості
1	18	Чоловік	2	30	6
2	18	Жінка	2	10	4
3	18	Жінка	2	8	1
4	18	Чоловік	2	15	7
5	18	Жінка	2	11	6
6	18	Чоловік	2	5	4
7	19	Чоловік	2	3	6
8	19	Чоловік	2	6	2
9	18	Жінка	2	6	1
10	18	Чоловік	2	2	2
11	18	Жінка	2	5	4
12	19	Жінка	2	29	2
13	19	Чоловік	2	3	2
14	19	Жінка	2	11	5
15	18	Чоловік	2	30	4
16	18	Чоловік	2	2	4
17	19	Жінка	2	2	6
18	19	Жінка	2	5	1
19	19	Жінка	2	7	1
20	20	Жінка	2	26	2
21	18	Чоловік	2	30	3
22	18	Жінка	2	10	2
23	18	Жінка	2	8	1
24	18	Чоловік	2	15	1
25	18	Жінка	2	11	1
26	18	Чоловік	2	5	4
27	19	Чоловік	2	3	3
28	19	Чоловік	2	6	5
29	18	Жінка	2	6	4
30	18	Чоловік	2	2	3
31	18	Жінка	2	5	5
32	19	Жінка	2	29	5
33	19	Чоловік	2	3	6
34	19	Жінка	2	11	4
35	18	Чоловік	2	30	4
36	18	Чоловік	2	2	3
37	19	Жінка	2	2	5

38	19	Жінка	2	5	5
39	19	Жінка	2	7	3
40	20	Жінка	2	26	1
41	18	Чоловік	2	30	1
42	18	Жінка	2	10	2
43	18	Жінка	2	8	3
44	18	Чоловік	2	15	2
45	18	Жінка	2	11	1
46	18	Чоловік	2	5	1
47	19	Чоловік	2	3	1
48	19	Чоловік	2	6	4
49	18	Жінка	2	6	3
50	18	Чоловік	2	2	5
51	18	Жінка	2	5	4
52	19	Жінка	2	29	3
53	19	Чоловік	2	3	1
54	19	Жінка	2	11	1
55	18	Чоловік	2	30	1
56	18	Чоловік	2	2	3
57	19	Жінка	2	2	4
58	19	Жінка	2	5	5
59	19	Жінка	2	7	3
60	20	Жінка	2	26	4
61	19	Жінка	2	7	5

**Індивідуальні показники респондентів за методикою «Діагностика
ступеня готовності до ризику» А. Шуберта**

№	Вік	Стать	Курс	Готовність до ризику
1	18	Чоловік	2	29
2	18	Жінка	2	-6
3	18	Жінка	2	-8
4	18	Чоловік	2	27
5	18	Жінка	2	8
6	18	Чоловік	2	0
7	19	Чоловік	2	-13
8	19	Чоловік	2	-4
9	18	Жінка	2	-4
10	18	Чоловік	2	-23
11	18	Жінка	2	3
12	19	Жінка	2	33
13	19	Чоловік	2	-4
14	19	Жінка	2	12
15	18	Чоловік	2	50
16	18	Чоловік	2	-18
17	19	Жінка	2	-18
18	19	Жінка	2	-15
19	19	Жінка	2	5
20	20	Жінка	2	33
21	18	Чоловік	2	29
22	18	Жінка	2	-6
23	18	Жінка	2	-8
24	18	Чоловік	2	27
25	18	Жінка	2	8
26	18	Чоловік	2	0
27	19	Чоловік	2	-13
28	19	Чоловік	2	-4
29	18	Жінка	2	-4
30	18	Чоловік	2	-23
31	18	Жінка	2	3
32	19	Жінка	2	33
33	19	Чоловік	2	-4
34	19	Жінка	2	12
35	18	Чоловік	2	50
36	18	Чоловік	2	-18
37	19	Жінка	2	-18

38	19	Жінка	2	-15
39	19	Жінка	2	5
40	20	Жінка	2	33
41	18	Чоловік	2	29
42	18	Жінка	2	-6
43	18	Жінка	2	-8
44	18	Чоловік	2	27
45	18	Жінка	2	8
46	18	Чоловік	2	0
47	19	Чоловік	2	-13
48	19	Чоловік	2	-4
49	18	Жінка	2	-4
50	18	Чоловік	2	-23
51	18	Жінка	2	3
52	19	Жінка	2	33
53	19	Чоловік	2	-4
54	19	Жінка	2	12
55	18	Чоловік	2	50
56	18	Чоловік	2	-18
57	19	Жінка	2	-18
58	19	Жінка	2	-15
59	19	Жінка	2	5
60	20	Жінка	2	33
61	19	Жінка	2	5

**Індивідуальні показники респондентів за методикою діагностики
особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса**

№	Вік	Стать	Курс	Мотивація до успіху
1	18	Чоловік	2	15
2	18	Жінка	2	27
3	18	Жінка	2	12
4	18	Чоловік	2	16
5	18	Жінка	2	19
6	18	Чоловік	2	20
7	19	Чоловік	2	15
8	19	Чоловік	2	22
9	18	Жінка	2	11
10	18	Чоловік	2	18
11	18	Жінка	2	14
12	19	Жінка	2	21
13	19	Чоловік	2	22
14	19	Жінка	2	21
15	18	Чоловік	2	23
16	18	Чоловік	2	18
17	19	Жінка	2	14
18	19	Жінка	2	19
19	19	Жінка	2	10
20	20	Жінка	2	17
21	18	Чоловік	2	15
22	18	Жінка	2	27
23	18	Жінка	2	12
24	18	Чоловік	2	16
25	18	Жінка	2	19
26	18	Чоловік	2	20
27	19	Чоловік	2	15
28	19	Чоловік	2	22
29	18	Жінка	2	11
30	18	Чоловік	2	18
31	18	Жінка	2	14
32	19	Жінка	2	21
33	19	Чоловік	2	22
34	19	Жінка	2	21
35	18	Чоловік	2	23
36	18	Чоловік	2	18
37	19	Жінка	2	14

38	19	Жінка	2	19
39	19	Жінка	2	10
40	20	Жінка	2	17
41	18	Чоловік	2	15
42	18	Жінка	2	27
43	18	Жінка	2	12
44	18	Чоловік	2	16
45	18	Жінка	2	19
46	18	Чоловік	2	20
47	19	Чоловік	2	15
48	19	Чоловік	2	22
49	18	Жінка	2	11
50	18	Чоловік	2	18
51	18	Жінка	2	14
52	19	Жінка	2	21
53	19	Чоловік	2	22
54	19	Жінка	2	21
55	18	Чоловік	2	23
56	18	Чоловік	2	18
57	19	Жінка	2	14
58	19	Жінка	2	19
59	19	Жінка	2	10
60	20	Жінка	2	17
61	19	Жінка	2	10

**Індивідуальні показники респондентів за методикою діагностики
особистості на мотивацію до уникнення невдач Т. Елерса**

№	Вік	Стать	Курс	Мотивація до уникнення невдач
1	18	Чоловік	2	21
2	18	Жінка	2	16
3	18	Жінка	2	19
4	18	Чоловік	2	20
5	18	Жінка	2	20
6	18	Чоловік	2	17
7	19	Чоловік	2	19
8	19	Чоловік	2	12
9	18	Жінка	2	20
10	18	Чоловік	2	13
11	18	Жінка	2	19
12	19	Жінка	2	20
13	19	Чоловік	2	12
14	19	Жінка	2	13
15	18	Чоловік	2	17
16	18	Чоловік	2	18
17	19	Жінка	2	21
18	19	Жінка	2	8
19	19	Жінка	2	13
20	20	Жінка	2	16
21	18	Чоловік	2	21
22	18	Жінка	2	16
23	18	Жінка	2	19
24	18	Чоловік	2	20
25	18	Жінка	2	20
26	18	Чоловік	2	17
27	19	Чоловік	2	19
28	19	Чоловік	2	12
29	18	Жінка	2	20
30	18	Чоловік	2	13
31	18	Жінка	2	19
32	19	Жінка	2	20
33	19	Чоловік	2	12
34	19	Жінка	2	13
35	18	Чоловік	2	17
36	18	Чоловік	2	18
37	19	Жінка	2	21

38	19	Жінка	2	8
39	19	Жінка	2	13
40	20	Жінка	2	16
41	18	Чоловік	2	21
42	18	Жінка	2	16
43	18	Жінка	2	19
44	18	Чоловік	2	20
45	18	Жінка	2	20
46	18	Чоловік	2	17
47	19	Чоловік	2	19
48	19	Чоловік	2	12
49	18	Жінка	2	20
50	18	Чоловік	2	13
51	18	Жінка	2	19
52	19	Жінка	2	20
53	19	Чоловік	2	12
54	19	Жінка	2	13
55	18	Чоловік	2	17
56	18	Чоловік	2	18
57	19	Жінка	2	21
58	19	Жінка	2	8
59	19	Жінка	2	13
60	20	Жінка	2	16
61	19	Жінка	2	13

Описові статистики шкал за методикою «Багатомірна шкала перфекціонізму» Р. Фроста

		Занепокоєність помилок	Особистісні стандарти	Батьківські очікування	Батьківська критика	Сумніви у власних діях	Організованість	Загальний показник
N	Валидні	61	61	61	61	61	61	61
	Пропущені	0	0	0	0	0	0	0
Середнє		22,70	23,13	15,52	8,23	10,20	21,72	79,79
Медіана		22,00	23,00	17,00	8,00	9,00	23,00	76,00
Мода		22	23	11 ^a	4	7	24 ^a	76
Мінімум		11	8	6	4	5	6	44
Максимум		45	35	23	19	20	30	139

Описові статистики шкал за методикою «Шкала перфекціонізму» О. Лози

		Особистісні стандарти діяльності		Особистісні стандарти стосунків		Поляризація мислення	
		Я	Інші	Я	Інші	Я	Інші
N	Валидні	61	61	61	61	61	61
	Пропущені	0	0	0	0	0	0
Середнє		24,08	18,31	24,10	32,67	17,18	28,74
Медіана		25,00	20,00	26,00	37,00	17,00	29,00
Мода		31	20 ^a	32	39	8 ^a	29
Мінімум		6	4	6	8	6	8
Максимум		35	24	36	44	32	46

Описові статистики шкал за методикою дослідження схильності до ризику А. Шмельова

		Готовність до ризику
N	Валідні	61
	Пропущені	0
Середнє		4,36
Медіана		0,00
Мода		-4
Мінімум		-23
Максимум		50

Описові статистики шкал за методикою діагностики особистості на мотивацію до успіху та методикою діагностики особистості на мотивацію до уникнення невдач Т. Елерса.

		Мотивація до успіху	Мотивація до уникнення невдач
N	Валідні	61	61
	Пропущені	0	0
Середнє		17,57	16,64
Медіана		18,00	17,00
Мода		14 ^a	20
Мінімум		10	8
Максимум		27	21

Одновибірочний критерій Колмагорова-Смирнова

		Занепокоєність помилок	Особисті стандарти	Батьківські очікування	Батьківська критика	Сумніви у власній діяльності	Організованість	Загальний показник
N		61	61	61	61	61	61	61
Нормальні параметри	Середнє	22,70	23,13	15,52	8,23	10,20	21,72	79,79
	Стд. відхилення	8,911	7,270	5,620	4,440	4,020	5,936	23,700
Різниця екстремумів	Модуль	,138	,135	,161	,170	,167	,143	,076
	Позитивні	,138	,082	,134	,160	,167	,082	,076
	Негативні	-,095	-,135	-,161	-,170	-,123	-,143	-,066
Статистика Z Колмогорова-Смирнова		1,078	1,051	1,257	1,331	1,301	1,114	,596
Асимпт. знч. (двухстороння)		,195	,220	,085	,058	,068	,167	,870

		я1	інші1	я2	інші2	я3	інші3
N		61	61	61	61	61	61
Нормальні параметри	Середнє	24,08	18,31	24,10	32,67	17,18	28,74
	Стд. відхилення	8,180	5,359	7,778	9,453	6,781	7,981
Різниця екстремумів	Модуль	,145	,190	,105	,195	,106	,129
	Позитивні	,094	,144	,063	,115	,092	,101
	Негативні	-,145	-,190	-,105	-,195	-,106	-,129
Статистика Z Колмогорова-Смирнова			1,488	,818	1,523	,825	1,006
Асимпт. знч. (двухстороння)			,024	,515	,019	,504	,263

		Схильність до ризику	Готовність до ризику	Мотивація до успіху	Мотивація до уникнення невдач
N		61	61	61	61
Нормальні параметри	Середнє	10,74	4,36	17,57	16,64
	Стд. відхилення	9,607	19,787	4,380	3,638
Різниця екстремумів	Модуль	,243	,155	,082	,184
	Позитивні	,243	,155	,082	,153
	Негативні	-,182	-,120	-,080	-,184
Статистика Z Колмогорова-Смирнова			1,214	,643	1,440
Асимпт. знч. (двухстороння)			,105	,803	,032

Кореляційні зв'язки між шкалами методики

		Схильність до ризику	Готовність до ризику	Мотивація до успіху	Мотивація до уникнення невдач
Занепокоєність помилками	Кореляція Пірсона	,136	-,125	,281*	,094
	Знч.(2-сторон)	,297	,336	,028	,472
	N	61	61	61	61
Особистісні стандарти	Кореляція Пірсона	,009	-,156	,375**	,006
	Знч.(2-сторон)	,947	,229	,003	,962
	N	61	61	61	61
Батьківські очікування	Кореляція Пірсона	-,013	-,098	,039	-,168
	Знч.(2-сторон)	,922	,452	,765	,195
	N	61	61	61	61
Батьківська критика	Кореляція Пірсона	,021	,020	-,081	-,173
	Знч.(2-сторон)	,875	,879	,537	,182
	N	61	61	61	61
Сумніви у власний діях	Кореляція Пірсона	,164	-,033	,246	,138
	Знч.(2-сторон)	,205	,801	,056	,288
	N	61	61	61	61
Організованість	Кореляція Пірсона	,139	,051	,034	,126
	Знч.(2-сторон)	,286	,695	,792	,331
	N	61	61	61	61
Загальний показник перфекціонізму	Кореляція Пірсона	,082	-,120	,257*	-,012
	Знч.(2-сторон)	,528	,356	,046	,928
	N	61	61	61	61
я1	Кореляція Пірсона	-,321*	-,431**	,461**	-,056
	Знч.(2-сторон)	,012	,001	,000	,671
	N	61	61	61	61

інші1	Кореляція Пірсона	-,375**	-,481**	,271*	,000
	Знч.(2-сторон)	,003	,000	,035	,999
	N	61	61	61	61
я2	Кореляція Пірсона	-,103	-,170	,014	,236
	Знч.(2-сторон)	,431	,190	,912	,067
	N	61	61	61	61
інші2	Кореляція Пірсона	-,206	-,226	-,084	,092
	Знч.(2-сторон)	,111	,079	,520	,481
	N	61	61	61	61
Загальний показник особистісних стандартів	Кореляція Пірсона	-,278*	-,360**	,146	-,138
	Знч.(2-сторон)	,030	,004	,056	,288
	N	61	61	61	61
я3	Кореляція Пірсона	,039	-,093	,337**	,005
	Знч.(2-сторон)	,768	,478	,008	,967
	N	61	61	61	61
інші3	Кореляція Пірсона	-,104	-,150	,104	-,022
	Знч.(2-сторон)	,426	,248	,427	,868
	N	61	61	61	61

Результати регресійного аналізу

Модель	R	R-квадрат	Скоректований R-квадрат	Стд. похибка оцінки
1	,174 ^a	,030	,014	,721

Приклад брошури з рекомендаціями

«ГОТОВНІСТЬ ДО РИЗИКУ» –

ЗДАТНІСТЬ ЛЮДИНИ РОБИТИ ВИВАЖЕНІ РІШЕННЯ ТА ДІЯТИ АДЕКВАТНО З УРАХУВАННЯМ ОСОБИСТІСНИХ УСТАНОВОК У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ РИЗИКУ ТА НЕБЕЗПЕК У СВОЇЙ ТРУДОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

ДОВІДКА

РЕКОМЕНДАЦІЇ БУЛИ РОЗРОБЛЕНІ У РЕЗУЛЬТАТІ ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ НА ТЕМУ "РОЛЬ ПЕРФЕКЦІОНІЗМУ У ГОТОВНОСТІ ДО РИЗИКУ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ"

ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЩОДО РОЛІ ПЕРФЕКЦІОНІЗМУ У ГОТОВНОСТІ ДО РИЗИКУ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

КОНТАКТИ

Практичні рекомендації розробила студентка Національного авіаційного університету, спеціальності 053 "Психологія" 4 курсу, групи 407 Ігнатенко Дар'я

ФІЛЬТРАЦІЯ

Концентрація тільки на негативних (тривожних, образливих і дратівливих) сторонах ситуації, які витісняють її позитивні моменти і відкидають попередній позитивний досвід сприяє зменшенню професійної здатності слідчих до адекватної та раціональної оцінки ситуації. Діючи в умовах ризику важливо концентруватися на фактах та результатах, що сприяє вираженню готовності до дій у ситуаціях невизначеності.

ПОЛЯРИЗАЦІЯ

Чорно-біле бачення світу, в якому всі речі і явища бувають хорошими чи поганими, прекрасними або жахливими, і в якому немає місця для компромісів і напівтонів, наявність тільки крайнощів призводить до жахливих наслідків. Для успішного професійного розвитку слідчого йому важливо бути схильним до оцінки кожної дрібниці, бути чуйним. Готовність до ризику проявляється унамаганні віднайти істинну, що неможливо за високого рівня поляризації думок.

#5

НЕПЕРЕНОСИМІСТЬ ДИСКОМФОРТНИХ СИТУАЦІЙ

Нетерпимість неприємних станів, що призводить до уникнення дискомфортних ситуацій призводить до професійної некомпетентності слідчого. Саме готовність до несприятливих ситуацій формує прагнення до активних дій та досягнення поставлених задач. Людина не може передбачити усі можливі варіанти вирішення ситуації, а тим паче, контролювати їх. Саме тому така здатність є небажаною у діяльності слідчого.

РЕКОМЕНДАЦІЇ**НАДУЗАГАЛЬНЕННЯ**

Невиправдані узагальнюючі висновки через події негативного випадку які колись сталися з подальшим приклеюванням негативних ярликів на всі події і явища. Дане ставлення призведе до несправжньої впевненості у власних силах та неможливості розгледіти інші сторони. Дане явище призводить до відсутності готовності людини до ризикових ситуаціях та адекватних діяч.

КАТАСТРОФІЗАЦІЯ

Постійне очікування найгірших і найжахливіших сценаріїв розвитку подій. Сприяє високому рівню тривожності та неможливості людини діяти впевнено та згідно правил у стресових ситуаціях. Паніка лише заважає фахівцю у його роботі активно виконувати поставлені завдання.

Копія опублікованої статті проміжних результатів дослідження

 XXI Міжнародна конференція «Політ. Сучасні проблеми науки»

of new knowledge in the institute of education and science, especially during quarantine (Lubenets, 2016) [4].

On the one hand, the development of information and communication technologies is an impetus for the development of new learning tools, and makes the learning process more effective, leads to increased erudition and communication skills. Instead, inappropriate and thoughtless use of innovative technologies leads to gamification and illusory cognition in education, perception of learning in the context of entertainment, and increased risk of facing threats to the virtual world: cyberbullying, fraud, harassment, trolling, stalking, pornography, etc. [3].

Generalization of information about the essence of this problem gives grounds to conclude about the importance of studying the process of digitalization in psychological science and education, the effects on mental phenomena, activities, student learning, and threats in cyberspace. The latter was the impetus for the study of the problem of cyberbullying among students, and will be reflected in future scientific publications of the author.

References

1. Bochelyuk, V.: Didzhy'talizaciya yak faktor formuvannya kognity'vnoyi sfery' [Digitalization as a factor in the formation of the cognitive sphere]. Bulletin of KhNPU named after G. S. Skovoroda "Psychology", (62), 87-107, Kharkiv (2020).
2. Voiskunsky, A.: Kiberpsikhologiya kak razdel psikhologicheskoy nauki i praktiki [Cyberpsychology as a section of psychological science and practice]. Universum: Bulletin of Herzen University, (4), 88 (2013).
3. Zernovnikova, O.: Didzhy'talizaciya v osviti [Digitalization in education]. Proceedings of the III International Scientific and Practical Conference "Psychological and pedagogical problems of higher and secondary education in the conditions of modern challenges: theory and practice", 88-90, Kharkiv (2018).
4. Lubenets, I.: Kibemasy'l'stvo (kiberbuling) sered uchniv zagal'noosvitnix navchal'ny'x zakladiv [Cyberbullying among students of secondary schools]. National Legal Journal: Theory and Practice, 3, 178-182 (2016).
5. Tikhomirov O.: Informacziorny'j vek i teoriya L.S. Vygotskogo [Information age and theory of L.S. Vygotsky]. Psychological journal, 14 (1), 114-119 (1993).

*Scientific supervisor: Pomytkina L.V.,
Doctor of Psychological Sciences, Professor,
Head of the Department of Aviation Psychology*

UDC 159.947.24 (043.2)

Ihnatenko D.R.

National Aviation University, Kyiv

ROLE OF VOLUNTARY REGULATION IN RISK-TAKING

The professional activity of psychologists establishes certain requirements on the volitional regulation of specialists in this sphere, in particular on self-control, endurance

and initiative. Meanwhile, psychologists also have certain occupational risks in their work directly affecting their effectiveness and productivity. The use of the term "volitional regulation" is likened to the image of "will power." In scientific works, the specific content of volitional regulation is interpreted in various ways: volitional regulation in works by W. James is interpreted as a mechanism for constructing behavior along the line of the greatest resistance; L. Vygotskyi defines the regulation of human behavior as the global function of the will. Thus, it is possible to conclude that volitional regulation of behavior is a special kind of mental regulation of behavior, consisting of the assimilation of signals from the external and internal environment[4].

In scientific works, "tolerance for risk" is defined as a certain level of direction of the person's activities in danger conditions [2]. The risk-taking is based on the personal qualities of a person, which are leading in the decision-making process. V. Petrovskyi states that "risk-taking" is quite stable characteristic of an individual and is related to such personality characteristics as impulsiveness, independence, the desire to succeed, propensity to dominate[1]. A. Bezrodnyi considers the risk-taking as a characteristic of behavior, a certain combination of social factors and distinguish personality features that contribute to high and low levels of tolerance for risk [3]. Volitional regulation, as self-regulation of person's activity plays a significant role in the formation of certain actions, their motives and different mental states, that is why it is important to study the role of volitional regulation in the formation of tolerance for risk [4].

In order to conduct an empirical study, we used methods for diagnosing risk-taking of O. Shmelev and study methods of volitional organization of personality of A. Khokhlov. 35 psychology students from the Aviation Psychology Department of the National Aviation University, aged 19 to 20 years participated in the research.

It has been determined that a significant part of respondents (71.4%), 25 people have an average level of risk-taking, which indicates their willingness to make decisions and act in conditions of subjective uncertainty; moreover, they have a sufficient level of readiness for self-control of actions in case of previously known unavailability or absence of necessary guidelines, and willingness to rely on their potential. At the same time, some participants of the study (17.1%), 6 people who have a low level of risk-taking, do not have features of adventurism, which indicates the characteristic avoidance of different mistakes concerning made decisions.

By the results of the processed data, it has been established that some respondents (65.7%), 23 people have quite high level of volitional regulation, which indicates their awareness of the meaning of a particular activity, a high level of organization of their own lives, their behavior corresponds to values and mental targets. They are able to structure, separate the main things from the secondary ones in their actions, and able to rapidly search for options, choose the optimal one and implement this type of behavior in life and adhere to the stability of accepted behavior. One of the most significant qualities of psychologists in their professional activities is the ability to maintain control over their actions and actions in critical situations.

According to the results of the comparative analysis, it has been concluded that the group with a low level of risk-taking has high indicators of value and semantic orientation, self-control and independence, while the group with a medium level of risk-taking has high indicators of activity organization, persistence and self-control. The

group of respondents with a high level of risk-taking is characterized by determination and persistence.

In conclusion, volitional regulation changes from more passive - self-control and organization to more active actions - determination and persistence with the increase in the level of risk-taking of psychology students. Volitional regulation should be applied equally to all activities (active and passive). The professional activity of psychologists is characterized by an average level of self-control, initiative, and, accordingly, an average level of risk-taking.

References

1. Bogomolova S.N. Individual susceptibility to danger. *Psychological and ergonomic questions of safety of activity. Abstracts of reports*. Tallinn: Tartu, 1986, pp. 169 - 171.
2. Bykova S.V. Risk-taking as a stable feature of personality. *International Journal of Social Sciences and Humanities*, 2016, vol. 1. no. 1, pp. 157-160.
3. Vdovychenko O.V. Psychodiagnostics of tolerance for risk in various spheres of life. *Psychology Bulletin of Kharkiv National Pedagogical University named after G.S. Skovoroda*. 2017, Ed. 55. pp. 328-337. *Psychology Bulletin*. Kh.: KhNPU, 2015, Ed. 50, pp. 80-100.
4. Ivannikov V.A. Psychological mechanisms of volitional regulation (2nd ed.). M.: URAO, 1998, pp. 101-135.

Scientific Supervisor: *Hirchuk O.V.*,
Senior Lecturer

UDC 159.947.5 (043.2)

Ihnatenko D.R.

National Aviation University, Kyiv

ROLE OF MOTIVATION APPROVAL IN LEARNING ACTIVITIES OF STUDENT

In a role of a carrier of social characteristics, each person needs interaction with society for complete development, which can be directly expressed in the perception of certain attitudes, assessments and opinions of surrounding persons.

In case of absence of support or reproach from and others, it is difficult for a person to objectively assess results of its own actions. Carrying out one or the other work, a person subconsciously counts on the support of parents, friends, teachers and advisers. This type of assistance is quite often expressed in the form of approval of the person's actions, which can create both socially desirable behavior of an individual and interest in certain activities, including learning [2].

The psychologists, using the term "approval motivation", define the efforts of a person so to say to "deserve" approval, praise from surrounding persons, which is one of the significant human needs. The necessity for positive approval is a significant factor for achieving success by a person not only in the personal sphere of life, but professional as well. Approval is very important for the participants of the educational

УДК 001.378-057.87 (063)

ПОЛІТ. Сучасні проблеми науки. Гуманітарні науки: тези доповідей
XXI Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і
молодих учених: [у 2-х т.] / Т. 1 (м. Київ, 5-9 квітня 2021 р.) / [ред. кол.:
Н.В.Ладогубець, А.М.Кокарева та ін.]; Національний авіаційний університет. – К.:
НАУ, 2021. – 331 с.

У збірнику вміщено тези доповідей докторантів, аспірантів, молодих учених і
здобувачів вищої освіти, які взяли участь у роботі XXI Міжнародної науково-
практичної конференції «Політ. Сучасні проблеми науки» за напрямом «Гуманітарні
науки».

Для широкого кола фахівців.

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного авіаційного університету
(протокол № 3 від 24 березня 2021 року)

Голова оргкомітету

Луцький М.Г., ректор Національного авіаційного університету,
доктор технічних наук, професор

Заступники голови оргкомітету

Радченко О.В., проректор Національного авіаційного університету з
наукової роботи, доктор наук з державного управління, професор,
заслужений працівник освіти України
Ладогубець Н.В., декан Факультету ліnguїстики та соціальних комунікацій
Національного авіаційного університету, кандидат педагогічних наук, професор
Кокарева А.М., заступник декана Факультету ліnguїстики та соціальних
комунікацій Національного авіаційного університету з наукової та
міжнародної діяльності, кандидат педагогічних наук, доцент

Члени оргкомітету

Амалдінова О.М., кандидат філологічних наук, професор
Вржесневський І.І., кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент
Дропянко П.Г., доктор філософських наук, професор
Ковтун О.В., доктор педагогічних наук, професор
Котикова О.М., доктор педагогічних наук, професор
Литвинська С.В., кандидат філологічних наук, доцент
Лузік Е.В., доктор педагогічних наук, професор
Помиткіна Л.В., доктор психологічних наук, професор
Сидоренко С.І., кандидат філологічних наук, доцент
Торієнко П., доктор історичних наук, професор
Хомерік О.А., доктор соціологічних наук, професор
Шостак О.Г., кандидат філологічних наук, доцент

Контактна інформація

Тел.: (+38 044) 406-75-00
Web: <http://gmi.nau.edu.ua>

Перевірка на плагіат: eTXT Antiplagiat, Advego Plagiat
Індексується: Google Scholar, Репозитарій НАУ

© Національний авіаційний університет, 2021